

FRØSAMLERNES

bytteliste

Forår 2010

**HUSK: Jo flere der dyrker en gammel sort -
jo mindre er den truet af udryddelse !**

Velkommen til Frøsamlernes Fællesliste 2010.

Frølisten er vores vigtigste forum for at udbrede de gamle sorter, og redaktionen håber, mange vil få lyst til at erstatte nogle af de indkøbte sorter med gamle, velprøvede sorter fra denne liste. Der kommer også i år en efterårsliste med især løg og hvidløg, pødekviste og vintergrøntsager.

HUSK når du bestiller:

Skriv op hvad du har bestilt. Og hos hvem. Så kan du følge op på det, hvis noget går galt, og du ikke hører fra udbyderen. Angiv altid omhyggeligt **sortsnavn** og **FS-nummer** så det bliver helt entydigt hvad det er, du ønsker. Og skriv op hvad du faktisk får! Hvis du selv får lyst til at udbyde frø på listen er det **meget vigtigt** at du véd præcis hvad for en sort det er!

Mængder: Det er udbyderen, der afgør hvor stor en portion frø du kan få. Der skal helst være frø nok til at du kan lave planter nok til at fortsætte sorten, hvis det er det, du vil. Mange hvis det er fremmedbestøvere, færre hvis det er selvbestøvere. Og så vil det selvfølgelig afhænge af hvor meget frø udbyderen har, og hvor stor interessen er for sorten.

Betalingen skal altid foreligge inden bestillingen kan udføres. Beløbene dækker udgifter til pakning og forsendelse. Send **15,-** for en portion frø (**F**) og **25,-** for de mindre tunge vegetativt formerede sorter (**V**). 25 kr. dækker et maxibrev på op til 250 gram inkl. emballage.

For de tungere ting som f.eks. kartofler og knolde er beløbet **40 kr.** Vi har noteret dette ved de enkelte afsnit i listen – men spørg for en sikkerheds skyld ved bestilling af (**V**) sorter.

Du kan altid betale med check eller frimærker. Hvis udbyderen har opgivet sin mailadresse på listen, betyder det at du kan maile en bestilling og modtage besked om kontonummer, så pengene kan overføres på netbank.

Bemærk at Læsø-stammen af skalotteløg skal bestilles hos Søren Holt (SH) til en anden pris.

De fleste sorter er forsynet med et "frøsamler-nummer": FSXXX. Dette nummer skal være med til at identificere vores sorter, og mindske muligheden for at der sker en sammenblanding af sorter med navne der ligner hinanden. Numrene er

en del af databasen som vi er ved at opbygge. Vi har allerede lagt hen ved 600 sorter ind og der er adgang til basen via hjemmesiden på <http://www.froesamlerne.dk/database/searchbase.htm>.

VI ANBEFALER AT BRUGE NUMRENE HVER GANG EN SORT UDVEKSLES!!!

Nye sorter er mærket med *.

Forkortelser: **HDRA:** Henry Doubleday Research Association, den engelske forening for økologisk havebrug, som har oprettet Heritage Seed Library **HSL** (vi er medlem). **SSE:** Seed Savers Exchange i USA (vi er medlem). **FS** er Frøsamlerne. **NGB:** Nordisk Genbank, nu Nord-Gen. **F:** frø. **V:** vegetativt formeret materiale. *f* = flerårig plante

Farvesiderne: Billederne er doneret af medlemmer. Siderne er tilrettelagt af Brian Krause (BK).

EFTERLYSNINGER:

- 1) Molly Hougaard er ved at prøve at få styr på varianter af "**Holgers høje ært**" og hun vil meget gerne tale med alle, der dyrker denne sort! **MH** på udbyderlisten.
- 2) Vi mangler friske frø af Romersalaten '**Erthel**'. Hvis nogen har frø af denne kontakt venligst Ida Johannessen, **IJ** på udbyderlisten.
- 3) Vi mangler også friske frø af "**Amandas høje ært**" til nye adoptanter. Kontakt venligst **Mette Westergaard Nielsen** (adresse og tlf. under afsnittet "Ærter og Bønner" på næste side).

SORTER DER SAVNER EN ADOPTIVFORÆLDER:

Vi arbejder på at sikre vores sorter ved at der er mindst 2, helst 3 adoptanter for hver af de sorter, som Frøsamlerne har et særligt ansvar for (= vores "mandatsorter"). Som adoptant lover man ikke andet end at dyrke sorten til eget brug, tage frø af den, og dyrke den igen. Og hvis man ikke vil mere, at **GIVE BESKED** til koordinatoren.

Koordinatoren for den pågældende gruppe vil henvende sig ca. en gang om året for at høre hvordan det går med sorten - så hvis man ikke har givet besked vil vi selv følge op på sortens status.

Vi efterlyser flere, der vil adoptere en af følgende nye mandatsorter:

ÆRTER & BØNNER

”Brun ært fra Nakskov”. En flot og livskraftig plante. Ærterne tørres og koges før de spises. Ærterne kommer fra Karna Maj, som har fået dem på Frilandsmuseet i Maribo. Oprindeligt stammer den brune ært fra en, desværre ukendt, dame på Nordlolland.

”Faster Kirstens høje ært”. En ca. 2½ meter høj ært med store fyldte bælg. Ærterne har en let bitter og meget delikat smag. Merete Juul har dyrket ærten i 35 år; den kommer via Meretes faster Kirsten fra familie på Oddereggen. Se mere under ÆRTER.

’Carlos Favorit buskbønne’. FS208 Grøn buskbønne med ribbefri bælg. Bønnen giver et højt udbytte af "ypperlig kvalitet". Oprindeligt handelssort, men nu udgået. Bønnen er dyrket på Hegnstrup i 30 år, og er kommet til Frøsamlerne fra Allan Clausen.

Hvis du er interesseret i at være adoptant for en af disse sorter, kontakt vores koordinator for Bønner & Ærter, Mette Westergaard Nielsen, mettewn@gmail.com eller tlf. 74 84 66 44 (mobil 20 65 94 38). Frøene fremsendes uden beregning.

BLADGRØNT

Havemælder

Der er akut brug for adoptanter til en af de nye, meget gamle sønderjyske familiemælder: **”Nis Nørgaards”**. Vi har kun frø fra 2008, hvilket vil sige at man skal være villig til at arbejde med kuldebehandling, så inde osv. hvis spireevnen er nedsat.

Andre af vores gamle havemælder mangler også adoptivforældre. De mest trængende er:

Haslev – Fakse. FS015 ”Sorten har været i en kollegas families eje i generationer, jeg har fået den af hende. Hjemmehørende i Haslev – Fakse området. Bliver op til 1-1½ meter høj, temmelig kraftig plante. Kan godt smage bittert, hvis den bliver for grov. Sorten vil hellere selvså end udsås om foråret.” (Henrik Larsen)

Lollandsk. FS043 Landsort. Almindelig og frodig type. Går ret hurtigt i blomst.

”Moster Karens Spinat”. FS044 Familiesort af grøn havemælde fra Gundestrup i Odsherred, som

donoren kan føre tilbage til sin tipoldemor. Går hurtigt i stok men bladene kan spises det meste af sommeren, siger Moster Karen som altid har dyrket den.

Salat

’Forellenschluss’. FS038 Smukke grønne blade med vinrøde pletter, skulle ligne en forel, en slags ’åben bindsalat’, utroligt dekorativ. Arvesort fra Arche Noah (Østrigs frøsamler). Ikke til at skelne fra handelssorten ’Freckles’, som kan være den samme under et nyt og mere engelskvenligt navn. Men denne er den oprindelige.

Hvis du er interesseret i at være adoptant for en af disse sorter, kontakt vores koordinator for Bladgrønt, Ida Soer Johannessen, idasoer@yahoo.dk eller tlf. 61 69 01 00. Frøene fremsendes uden beregning.

MEDLEMMERNES KONTAKTKORT

Alle der ønsker at stå på medlemskortet for forhåbentligt at få mere kontakt i deres lokalområde (det er selvfølgelig frivilligt om man gør) kan tilmelde sig til Lila (LT på udbyderlisten). Kortet kan ses på:

www.kultunaut.dk/frosamler/kortmedlemslogin.htm

*Når Frølisten er udsendt til alle vil det nuværende login (frosamler og 2009) blive ændret til: frosamler og medlem2010.

SPØRGSMÅL OM BRUG AF LISTEN

Hvis du er ny og har spørgsmål om brug af listen, kan du med fordel snakke med en af foreningens kontaktpersoner, evt. en i dit lokalområde – se linket på hjemmesidens forside.

Efterlysninger af specielle sorter og spørgsmål om dyrkning og brug kan sættes på vores forum, f.eks. under ”Generel viden” (prøv at se ”Radioaktive hvidløg?”) eller ”Efterlysning”. Se linket ovenpå. Vejledning til forummet findes på <http://www.frosamlerne.dk/pdf/frosamlerforum.pdf>

Vores koordinatore kan evt. hjælpe med spørgsmål om sorter indenfor deres grupper. Her er de (med forbogstaver som på adresselisten på grund af pladmangel): **SH**, løg; **IJ**, bladgrønt; **NC**, kål/korn/rodfrugter; **HL**, melon/ agurk; **BE**, læge- og krydderurter; **LT**, tomater/pebre; **BK**, gulerødder; Mette W. Nielsen, bælglplanter (adr. denne side).

AGURK OG GRÆSKAR

Agurk (*Cucumis sativus*)

'**Beit Alpha**'. **FS575** En lille salatagurk, med tynd mørkegrøn skal. Sprød, sød og saftig, og uden risiko for bitterhed. En type agurk, der oprindeligt kommer fra Mellemøsten. Opr. Frøposen. Frø fra 2008. **FP(F)**

'**Poona Kheera**'. **FS576** Indisk agurk. Tidlig, frugterne gode og saftige, hvide/lysegrønne som unge, som modne rødbrune og overtrukket af et brunt net. Opr. Johnny's, USA. 2007 frø. **LT(F)**

*'**Venlo Pickling**'. En lille agurk, der klarer sig godt et varmt sted på friland. Frugterne er 20 cm og ret tykke. De kan både syltes og spises rå. Handelsfrø. **WP(F)**

*'**Vert de Massy**'. En gammel fransk sort, som var nævnt i Vilmorin. Frugterne ligner næsten 20 cm lange krokodiller. De er faste i kødet og rigtig gode at sylte, men også fine at spise friske, særlig hvis de skrælles, for der er mere bitterhed i skrællen end på en salatagurk. Når de er forkultiveret varmt, kan de fint vokse på friland. Allerbedst passer de i en mistbænk. Frø fra den tyske genbank IPR Gatersleben. **WP(F)**

Squash & græskar

'**Buttercup**' (*Cucurbita maxima*). Egne frø, opr. New Zealand. **EK(F)**

Melon (*Cucumis melo*)

'**Farthest North**' **FS504** : Gave af Seed Ambassadors i 2006. Ikke en sort, men en "grev" eller genpulje, alle de krydsninger der kunne laves mellem et stort antal melonsorter, der hver især er tilpasset dyrkning under nordlige forhold. Mindre end dem fra supermarkedet, 100-300g, en fin størrelse for os, og næsten alle meget velsmagende. Det er meningen med grex'en, at man skulle arbejde videre med at udvælge de bedst egnede.

'**Farthest North #1**' **FS586** : Første generation frø høstet på friland: Ideen er, at vi i fællesskab etablerer en hårdfør melonstamme, hvorfra vi kan udvælge nye melonsorter. Høsten var god hos MJ og SH i 2008, og frøene fra hver melon er pakket separat, så det er muligt at bede om sin egen blanding af egenskaber. Du skal derfor overveje

om størrelse, smag, tidlighed og/eller udseende skal vægtes, eller om du ønsker størst mulig variation. Generelt er det små, søde nettede meloner med orange saftigt kød, men der er en betydelig variation. Frø høstet i 2008 og 2009. **SH(F)**

'**Farthest North #2**' **FS587** : 3. generation frø høstet i drivhus. Stadig et stort udbytte af små orangekødede velsmagende meloner. Der er sket en betydelig indsnævring af den oprindelige genpulje – f.eks. ingen grønkødede meloner og stort set ens udseende runde netmeloner. Frø nok, ingen begrænsninger. **LT(F)**

*'**Vandmelon**' 'Sugar Baby' x White Seeded Besvirino Assyrian Watermelon F2. En krydsning jeg har lavet, i håb om at udvælge en mere egnet sort til mit drivhus. **SH(F)**

'**Wests netmelon**'. **FS035** Er den mest velsmagende melon, jeg kender. Tidligere kunne man få frø gennem Dansk Havefrøforsyning, men jeg har ikke set sorten udbudt længe. Sorten solgtes tidligere i alle planteskoler som pottedyrket til udplantning i drivhus, men det ved jeg ikke, om den gør længere. Sorten giver visse år et stort udbytte, andre år næsten intet. Jeg dyrker planterne i alm. havejord med en forholdsvis tæt planteafstand og opbundet med to hovedstængler på hver plante. Dette for at få plads til så stor genetisk variation som muligt. Der kommer dog så kun 1-2 meloner per plante. Frugterne kan være fra 13-17 cm i diameter med et tydeligt net på skindet og helt gule ved modenhed. Kødet er lyst orange og smager meget parfumeret. Ganske sund plante. Jeg har kun meget få portioner af denne sort, som jeg håber, andre end jeg selv kunne have lyst til at dyrke. **Evt. adoptanter (gratis frø) bedes melde sig. HL(F)**

Agurkeslægtninge

Achocha (korila, cahua m.fl.) (*Cyclanthera pedata*). **FS031** En sjov og dekorativ slyngplante i familie med agurk m.v. Stammer fra Sydamerika og betegnes som en af "the lost crops of the Incas". Meget produktiv i drivhus - men bliver nemt for stor. Giver mange frugter. Frugterne har bløde, ikke-stikkende pigge, og skal spises, mens de stadig er ret små (2-4 cm). Gode til at sylte. Små frugter gode rå. Fyldte modne frugter er fremragende ovenbagt. Har været PØ tilbud.

Dyrket mange år på friland med flot resultat. Masser af frugter helt til nattefrosen kommer. Smagen er fin – som agurk/ærtebælg. Opr. Winnie Poulsen via Anemette Olesen.

MG(F);KI(F);GO(F);AH(F);SH(F) Anden oprindelse: Vores vens tur til Sibirien i 2007. Bliver forsøgt tilpasset sibiriske drivhuse. **KN(F)** Fra HSL: **BK(F)**

Cucurbita ficifolia 'Siam'. FS480 Kulsorte velmagende frø og hvidt meget fibret kød. Hos flere avlere er den vokset op i træerne - den største "træfrugt" var på 11 kg. Bruges i Frankrig og Mexico til en dessert. På høsttidspunktet det 1. efterår var der ingen frø el. smag. 1 1/2 år efter var frøene sorte og kødet meget velmagende. Fra Théa Michel i Belgien via Søren Holt. **KI(F)**

BLADGRØNT

Havesalat (*Lactuca sativa*)

‘**Arap Saçi**’ (arabisk hår) (tidl. Salat, u.s.n.). **FS014** Fra tyrkisk familie bosat i Danmark. Stammer fra Bursa – en provins i Anatolien. Egeblade men med struktur som romersalat. Fin til udplantning, står længe før stokløbning. Lækker at høste, smager godt. **KI(F);BG(F)**
NB: Vi mangler adoptanter til denne sort og håber at nogle af dem, der afprøver den vil melde sig til koordinatoren Ida Johannesen (IJ på udbyderlisten).

*‘**Australian Yellowleaf**’. Iøjnefaldende salat. Løst hoved med store krusede, gul-grønne, bløde og sødlige blade. Langsom til at gå i stok. Opr. SSE. **KI(F)**

‘**Baquieu**’. **FS564** Gammel sort fra Frankrig. Muligvis synonymt med ‘Erstling’ - meget omtalt ældre tysk sort. Kraftig og tidlig sort. Særligt god til de første og sidste afgrøder. Mørkegrønne relativt tætte hoveder med broncerødt anløbne blade. Særdeles fin smag. En af de “ikke EU godkendte sorter” fra det franske frøfirma “Le Biau Germe”. **FP(F);MG(F);NC(F)**

‘**Forellenschluss**’. **FS038** Smukke grønne blade med vinrøde pletter, skulle ligne en forel, en slags ‘åben bindsalat’, utroligt dekorativ. Arvesort fra Østrig, frø opr. fra Arche Noah (Østrigs frøsamlere). **MG(F);FP(F)**

‘**Kasseler Stränk**’. **FS039** Bindsalat, meget

velmagende sprød salat. Løber næsten altid i stok, men det hele kan spises. Opr. fra ”Den gamle Gartner” (der måske har frøene fra ”Bingeneheimer Saatgut”). **MG(F);MH(F);FP(F)**

Lattughino ‘Riccio lollo.’ FS013 Vinterfast endivie/ hønsealat. Opr. italiensk handelssort, meget hårdfør pluksalat (navnet fra Gina Lollobrigidas hår). Kan stå vinteren over på friland. Via SSE. **MG(F);FP(F)**

‘**Outredgeous**’. **FS543** Smuk mørkerød romersk salat, lange smukke men lidt løse hoveder. Navnet er et ordspil på rød + ”oprørende, skandaløs”. Frank Morton of Wild Garden Seeds, USA via Seed Ambassadors i 2006. **FP(F)**

Havemælde (*Atriplex hortensis*)

Atriplex hortensis var. rubra. FS040 Rød havemælde. Meget dekorativ, både i haven og i salatskålen. Oprindelse frøsamler i Australien 2002. **EM(F);BG(F)**

Atriplex hortensis, gul. FS041 Tidlig, mange lysegrønne blade. Gammel tysk handelssort. **EM(F)**

‘**Familien Eriksens**’. **FS564** Grøn arvesort fra Sjælland. Fru Eriksen genkendte den fra sin bedsteforældres gård på Falster og har sendt os en dejlig beretning om dens brug. Se under ”De gode historier” på vores hjemmeside. **FP(F-2008 frø);NF(F)**

NB: Vi mangler adoptanter til denne sort og håber at nogle af dem, der afprøver den vil melde sig til koordinatoren Ida Johannesen (IJ på udbyderlisten).

Gyldengrøn. FS041 2m. høj med kæmpeblade, meget delikat. Opr. Berd Horneburg, Thüringen, Tyskland. **MG(F);FP(F)**

*‘**Harres Mælde**’. **FS478** Meget gammel familiesort fra Sønderjylland. Meget frodig med overraskende store, lækre vaflede grønne blade. Blev traditionelt sået sent efterår, og får da meget tidligt høstklare blade, men kan også sagtens sås forår. **KI(F);AH(F)**

‘**Lille Næstved skole**’. **FS042** Almindelig grøn havemælde, meget fin kvalitet. I forsøg hos NO den bedste i forhold til "svensk grøn" og "lollandsk", idet den går i blomst senere og er lavere og mere busket i væksten. **IJ(F);BK(F)**
NB: Vi mangler adoptanter til denne sort og

håber at nogle af dem, der afprøver den vil melde sig til koordinatoren Ida Johannesen (IJ på udbyderlisten).

Bladbede (*Beta vulgaris* var. *cicla*)

Bladbede "Engelsk spinat fra Hvidkilde".

FS047 Af samme type som Perpetual Spinach, med bløde blade. Ikke til de mange opskrifter på bladbeder med tykke stængler (sølvbeder). Slægtsbladbede; stammer fra fodermester på en gård under Hvidkilde Gods ved Svendborg. Sorten er oprindeligt importeret fra England. Ligner "Perpetual Spinach" - har mere runde blade og lidt mindre vinterholdbarhed. Opr. FS. **MH(F);IJ(F);KI(F)**

Bladbede (*Beta vulgaris* var. *cicla*). **FS045**

Egen spontanhybrid - sølvbede x hvid rødbede, ren mellemgrøn, lav, bred, næsten uden stængler, enormt ydende. Top delvis vinterfast, roden vinterhårdfør. Sås når som helst. For sikker overvintring fra juni. Opr. fra AL i 2006. **MT(F)**

Bladbedespinaat eller "Evhedsspinaat".

"Perpetual spinach", "Spinach beet". Oprindeligt fra Frøposen. Et godt alternativ til spinat – mindre oxalsyre. Giver grønt hele sommeren og i milde vintre også hele vinteren. **BE(F);MG(F)**

Øvrige

Algiersalat (*Fedia cornucopiae*). **FS566** Det gamle dansk navn er Overflødigshorn-Krop. På engelsk kaldet "Horn of Plenty". I familie med vårsalat; bladene ligner vårsalats meget, mens blomsterne er violette – og meget nydelige. Danner store rosetter. Skal have en nogenlunde varm sommer for at danne modne frø. Opr. SESAM medlem, der har fundet den på rejse. **FP(F);GO(F)**

*Bladselleri, Stilkselleri (*Apium graveolens* var. *dulce*). Seeds Blüm Pink, en handelssort fra USA med rosa anløbne bladskafter. Lækker og sprød. Lange stilke og godt udbytte. Fået fra SESAM. **NP(F)**

Havekarse, "bredbladet" (*Lepidium sativum*).

FS048 Dejlig storbladet karse. Også god til sent efterår og overvintring. **KI(F)**

Havekarse, "græsk" (*Lepidium sativum*). **FS050**

Stiv vækst, dekorativ og velmagende. **GO(F)**

Havesyre (*Rumex rugosus*, syn. *R. acetosa*).

FS333 Flerårig, med bløde, lysegrønne blade til at anvende til frisk pust i salater. **KI(F)**

Jordbærspinaat (*Chenopodium foliosum*). **FS578**

Bladene kan bruges som spinat. Bærrene er gode som pynt på salat. Oprindeligt sort fra Frøposen. **BE(F)** Fra den gamle by i Århus. Meget lækker spinat, bladene smager også godt rå. Bitte små spirer. **BG(F)**

Kørvel (*Anthriscus cerefolium*). Sås flere gange i løbet af sommeren. Såning sidst i august står grøn hele vinteren. Velegnet til supper, salater og æggeretter. Opr. fra Anders Bech. **MG(F)**

Malva verticillata var. crispa. **FS579** Katost med store krusede blade. Gode rå i salater og i varme retter. Lang vækstsæson. Dør ved -5 C.

Oprindelse: Agroforestry Research Trust, England i 2008. **KN(F)**

*Persille, "Christiansø-persille" (*Petroselinum crispum*). Have-persille, som gror forvildet og tilsyneladende helt naturaliseret på Christiansø. Ligner en krydsning mellem kruset og glatbladet persille. **KI(F)**

Persille, "glatbladet kurdisk". **FS053** Fra herboende kurdisk familie (frøene importeres jævnligt, men jeg tror nu de danskavlede er lige så gode). Glimrende, meget kraftig og ret kuldetålsom sort. **BG(F);NC(F)**

*Portulak. Gammel kulturplante, fik frø fra en økologisk gartner på grønttorvet i Odense i 2003. Meget lækker og sprød og meget vitaminrig. Bedst i drivhus men jeg har kun haft den på friland og i drivbænk. **MT(F)**

Quinoa 'Kaslala', Salatquinoa. **FS519** Angivet at den skal forkultiveres, men Eis erfaring ved forsøg viser at den er lige så god når den sås direkte på friland, men i varm jord, 1/6. Glimrende til salat og spinat, og en stor flot plante. Opr. SESAM. **EM(F)**

Rosenvejbred (*Plantago major* var. *rosularis*). Se under PRYDPLANTER – men bladene er spiselige som hos andre vejbred-arter. **SH(F)**

Rucola "Roka Tohumu" (*Eruca sativa*). **FS054**

Denne sort kommer fra et tyrkisk frøfirma i Istanbul. Stærk og velmagende. **NC(F)**

Salatamarant (*Amaranthus tricolor*) '**Garnet Red**'. **FS580** Udsås på voksestedet midt i maj. Høstes som "babyleaf" fra ca. 4 uger senere. Mild og lækker i smagen og pynter vældigt i en blandet salat, flot rosa farve. Rig på vitaminer og mineraler. Opr. handelsfrø. **BE(F);EM(F);MG(F)**

Salatsennep (*Brassica juncea*) '**Green in snow**'. **FS452** Sås i sensommeren for vinter- og forårshøst. Opr. Bingenheimer Saatgut. **KI(F)**

***Salatsennep 'Green Wave'** (*Brassica juncea*). Stor, meget anvendelig, salatsennep med 20-30 cm lange blade med en meget kruset kant. Kan sås forår, men står længst ved såning i august. Angribes tilsyneladende ikke af skadedyr. Opr. Runåbergs. **KI(F)**

Spinat (*Spinacia oleracea*) '**Matador**' **FS581** Glatte frø og blade, sås efterår eller meget tidlig forår. Hårdfør men ikke velegnet til sommerbrug. Opr. Bingenheimer Saatgut v/ Christina Henatsch via Seed Ambassadors. **FP(F)**

Spinatranke (*Hablitzia tamnoides*). **FS325** Pyntelig klatreplante med pælerod. Staude. Som andre klatreplanter helst med rødder i skyggen, top i solen. Den kommer tidlig om foråret, og de unge blade spises som spinat. Sås om foråret. Jeg har nu 3 forskellige, og de er IKKE Stolthenriks gåsefod! Opr. Stephen Barstow i Norge (2 slags) og Leena Linden i Finland. Vokser vild i Caucasus. **MH(F)**

Stolt Henriks Gåsefod (*Chenopodium bonus-henricus*). **FS056** Flerårig gammel køkkenurt. Bladene kan bruges som spinat, blomsterknopper kan svitses i smør, skuddene kan bruges som asparges. **BE(F)**

Træspinat "Magentaspreen" (*Chenopodium giganteum*). **FS058** Elegant plante, op til 2-3 m høj med blade, der er magentarøde inde ved stængelen og grønne længere ude. Spinatplante (som havemælde) eller i salat. **IN(F)**

Vejbred, fliget (*Plantago coronopus*). Sås i køkkenhaven. Velegnet som salat. God i en blandet grøn salat. Tag de spæde blade og stop høsten, når bladene bliver for grove. **BE(F)**

***Vinterkarse, langskulpet el. Landkarse** (*Barbarea verna*). Kraftig, krydret smag. God vintersalatplante. Opr. Frøposen. **GO(F)**

***Vinterkarse, almindelig** (*Barbarea vulgaris*). Vokser uden problemer hele vinteren, og man kan høste friske vitaminrige blade gennem hele vinteren og i det tidlige forår. Dejlig mild karse-smag og rigtig god som frisk drys på maden hele vinteren og tidlig forår. Sås om efteråret fra juli måned. Let at dyrke og tåler fint halvskygge. Opr. Primafrø. **MG(F)**

***Vinterportulak** (*Claytonia perfoliata*). 2-årig, 10-30 cm høj, hvide blomster. Udvikler hvide kødfyldte runde blade, en af de tidligste planter man kan få glæde af om foråret. Meget vitaminrig, Direkte såning april-aug. Kan forkultiveres hele året og udplantes hvis jorden er frostfri. Enorm spredningsevne. **MG(F)**

Vårsalat/Feldsalat (*Valerianella locusta*). **FS577** '**Dunkelgrüner vollherziger**'. Sås i aug.-sept. og man har i milde vintre salat hele vinteren. Sikker vintersalat i drivhus. Eller sås på friland i marts og man får tidlig forårssalat. Mild med en let mynteagtig smag. God i blandede salater. Oprindeligt FDB-frø. **BE(F)**

Vårsalat (*Valerianella locusta*) '**Dunkelgrüner vollherziger 2**': Vintersalat med en meget mild nøddeagtig smag. Vårsalat er meget kuldeterolerant og vokser hele vinteren. Vårsalat tilhører baldrianfamilien og kan derfor ofte let indpasses i sædskiftet. Kan sås hele året men sås normalt om efteråret fra august til november, så man kan høste frisk salat hele vinteren frem til tidlig forår. Opr. fra Primafrø. **MG(F)**

***Vårsalat** (*Valerianella locusta*) '**Large leaved d'Olanda**' ('fra Holland'). Meget store blade i forhold til andre vårsalater (5-10 cm). Bladene er mørke og sidder i en kompakt roset af skeformede blade. Smagen er mild med let citrusmag. Opr. fra Runåbergs Frøer. **MG(F)**

***Vårsalat** (*Valerianella locusta*) '**Vit**'. Hurtigvoksende og kuldeterolerant. De ovale blade er skinnende mørkegrønne, langstilkede og har en mild smag med let mint aroma. Stort udbytte og modstandsdygtig mod meldug. Opr. fra Runåbergs Frøer. **MG(F)**

TOMATER M.M.

Tomater (*Lycopersicon esculentum*)

'**Auntie Madge's**'. **FS060** En ("lækker" eller "ikke specielt ophidsende smag") lille blomme eller cherrytomat, dyrket i England som familie-sort gennem generationer. Oval, rød. Frembringer en helt ufattelig mængde tomater i kæmpeklaser. Stort udbytte i drivhus. Oprindeligt Heritage Seed Library. **IN(F);BK(F)**

'**Black Cherry**'. **FS532** Lille sortrød/lilla tomat med lang plukkesæson. Middel udbytte men til gengæld har den en helt utrolig god og kraftig smag. Opr. Thompson & Morgan. **LT(F);MG(F)**

*'**Black Russian**'. Chokoladefarvede tomater 5-6 cm i diameter. Karakterfuld kraftig smag. Særlig velegnet til grill. Relativt kuldetolerant, så den kan gå an på friland, omend udbyttet er mindre. Relativt modstandsdygtig overfor kartoffelskimmel. Frøene er oprindeligt fra tomater købt på et økologisk høstmarked i Jægersborggade på Nørrebro i København. Siden har jeg selv taget frø. **PØ(F)**

*'**Black Seaman**'. Mellemstor bøftomat med smukke farver i rødbrunt og mørkegrønt. Minder lidt om Black Brandywine, men mildere. Var bedst i drivhus. Opr. Impecta. **IN(F)**

'**Bloody Butcher**'. **FS544** Gammel amerikansk kartoffelbladet sort. Ikke særlige store frugter men meget god smag og absolut blandt de tidligste – tidligere end f.eks. Matina og Stupice. Kun Katja kan slå den i mit drivhus. **LT(F)**

"**blomme, rød usn. 2**". **FS065** Favorit ved årsmødets besøg på Hegnstrup i 2005. **AC(F)**

*'**Brandywine**'. Dejlig aromatisk smag, store tomater. Kulturarv 1885. Opr. Impecta. **IN(F)**

"**Brandywine, Black**". **FS067** En brun udgave af 'Brandywine'. Dejlig krydret smag og store tomater. Oprindelse frøsamler i Belgien 2003. Fået fra SH. **MG(F);IN(F)**

'**Bytje Serdtse**'. **FS557** Rød bøftomat med gul nakke, oksehjertefacon. Fået af SH efter dansk haveejer. Denne tomat er helt FANTASTISK god, saftig, krydret! Givtig, af stor skønhed. Har kun prøvet den i drivhus. **IN(F);FP(F)**

*'**Charlie's green**'. Grøn tomat. Opr. fra Søren

Holt, der fik den af en belgisk frøsamler. **MG(F)**

'**Chocolate Stripes**'. **FS545** Mellemstørrelse, brunlige frugter med gul-grønne striber. Fin smag. Gave fra medlem af SSE. **LT(F)**

*'**Condine/Kondine Red**'. Gammel sort af engelsk oprindelse, meget populær i Danmark i 1930'erne -1950'erne. Drivhussort med semi-determinate vækst, flotte runde røde frugter i ret store klaser, lidt sen. God men ikke supergod smag efter min mening – burde afprøves af andre. Frø fra SSE skaffet til Museumsgården Karensminde nye 30'ernes drivhus. **LT(F)**

'**Cosmonaut Volkov**'. **FS072** Russisk mini-bøftomat, en af de mest velmagende, pålidelig i drivhus. Opr. Rusland via SSE. **LT(F)**

*'**Crnkovic**'. Familiearvs-sort bragt til USA af Yasha Crnkovic fra Vojvodina-området i eks-Yugoslavien (en kollega til berømt tomatsamler Dr. Carolyn Male). Store lyserøde frugter, fin smag, sund plant. Vi kan snakke senere om udtalen. **LT(F)**

'**Darby**'. Der findes flere typer af 'Darby' - denne er 'Striped Red/Yellow', mellemstore røde tomater med bronzefarvede striber/aftegninger. Bedre efter min mening end 'Tigarella', som den ligner. Til både drivhus og friland; meget stor succes på friland (på Lolland) med 2-3 ekstra skud pr. plante. Fra HSL, England. 2007 frø. **LT(F)**

'**Fleischtomate, kartoffelblättrige Tiefgefurchte**'. **FS505** Kartoffelbladet rød bøftomat, indeterminant. En skøn tomat! Stor, rigtbærende, saftig og velmagende. Meget smuk, blank og knaldrød med dybe furer, som ikke har givet sår og revner. Opr. G.Bohl, Samenarchiv via SH. **IN(F)**

*'**Gelbe Galapagos**'. En meget yderlig tomat. Giver klaser med masser af ca. 1½ cm små runde tomater med antydning af spids. Angives af SamenArchiv at være *Lycopersicon cheesmanii*. Sorten skal være salttålende, men det er ikke efterprøvet her. **BK (F)**

*'**Green Bell Pepper**'. Grøn gulstribet rund tomat. Middel udbytte. Saftig, sød med let syrlighed. En af Tom Wagners tomatsorter. Opr. Heritage Seed Library. **BK (F)**

'**Green Giant**'. Bøftomat, kartoffelbladet, modne frugter er lime-grønne og velmagende. Opr.

Reinhard Kraft, Tyskland, via medlem af SSE.
2007 frø. LT(F)

Green Grape. Mellemtung mellem busk og indet form, højden varierer. Spinkel og løs i vækst, bør opbindes. Kirsebærstore frugter, gulgrønne som modne, smaragdgrønne indeni. Fantastisk sød smag, dejlige i salater og som halverede og grillet i ovn. EM angiver størrelsen som en lille blomme. Drivhus el. beskyttet plads. Opr. USA, forædlet af Tom Wagner. IN: En forrygende overraskelse! Den smager bare fantastisk godt, den er meget givtig, og er modnet rigtig pænt udendørs, plantet langs den vestlige drivhusvæg. **IN(F); EM(F)**

'Green Zebra'. Grøn tomat med lyse striber, halvstore runde dejlige søde tyndskaldede frugter med god smag med vindruearoma, god til salater og lang plukketid. Forædlet af Tom Wagner, USA. Opr. handelssort *Impecta*. **MG(F)**

'Harbinger'. **FS081** Fin efterårstomat der kan gemmes til vintermodning. Opr. FS forsøg. En gammel engelsk sort fra 1911 der modtog Royal Horticultural Society's præmie. **EM(F)**; Få frugter og lidt mindre spændende end de øvrige. Dyrker den ikke igen. **MG(F);IN(F)**

'Idi'. **FS533** Små citrongule frugter 10-12 g. Meget velsmagende tomater. Giver enormt antal frugter i hver klase, som gør at sorten giver et højt udbytte. Opr. handelssort *Impecta*. **MG(F)**

'Isis Candy'. **FS080** Cherrytomat, gul/rød flammet, fantastisk sød smag. Lidt større end de fleste cherrytomater. En af mine favoritter. Opr. SSE. **LT(F)**

'Jaune flammée'. **FS083** Tomater med størrelse og farve som abrikoser, men stærkere rød/gul/orange. Smukke regelmæssige klaser med 5-7 frugter, kunne sælges kommercielt som stilk-tomater. Mindre kraftig smag end Moonglow, men god. SSE, opr. Frøsamler Norbert Parreira, Frankrig. Frø fra 2007. **LT(F)**

'Katja'. **FS085** Rosa bøftomat. Selv om den kan bære tidligt på friland, er det efter min erfaring først i drivhusets varme, den udvikler den rigtige smag. I Sibirien regnes den for en frilands-tomat. Oprindelse familiesort fra Sludjanka. En favoritsort. IN: Småkedelig smag. (*Ikke i mit drivhus! Rigtig god .LT*) **IN(F);SH(F)**

'Kinesisk vildtomat' (*L. pimpinellifolium*).
Tomat, friland. Små gule frugter, enorm plante.

Opr. Camilla Plum. **MG(F)**

'König Humbert' (syn. evt. 'Chiswick Red').
FS087 Skarlagenrøde blommetomater, 8-10 i en klase. Aflang, kødfuld, lidt tør. Meget produktiv, velsmagende. Beskrevet af Vilmorin i 1885, afprøvet af Royal Horticultural Society i 1887. Fra genbanken i Gatersleben i 1976 til en botaniker på Leicester University, doneret til HSL i 1988. En af de første tomatsorter i danske frøkataloger i 1880'erne. **IN(F)(adoptant);BK(F)**

'Lukullus'. **FS546** Tidligere en af de mest velkendte tyske handelssorter. Giver mange velsmagende frugter. Efterlyst af en dansk kender og fundet hos den store tyske tomatsamler Manfred Hahm. **LT(F)** Ret sen. Smager godt, men var ikke overbevisende givtig. Dyrker den ikke igen. **IN(F)**

'Mei Wei'. **FS088** "Årets bedste tomat på friland" 2005. Lille lækker rød cherrytomat. Runåbergs Frøer skriver blandt andet i kataloget: "Tidlig sort fra Kina med den bedste smag. Vi fik frøene fra Birgitte Geite, og den trives udmærket i vores klima." Den ligner Gardeners Delight men er betydeligt tidligere. Oprindeligt Runåbergs Frøer. **IN(F);FP(F);JS(F)**

'Mirabell'. Giver hundredvis af ca. 2 cm, lækre, søde gule tomater, der hænger i store klaser (ikke ranker). God i drivhus. Indeterministisk. Købt 1994 i havecenter nær Berlin som frø fra Egesa. **BK(F)**

'Moonglow'. **FS092** Lidt senere end gennemsnit i drivhus, smukke mellemstore orange frugter, Opr. SSE, USA. Hos mig den sødeste og mest velsmagende af alle de orange tomater, en af mine absolutte "must have"! **LT(F)**

'Orange vildtomat fra Netto'. En rigtig god drivhustomat - min favorit gennem 3 år. Den stammer fra en bakke "blandede vilde tomater fra hele verden", som jeg købte i Netto. 3 - 4 cm i diameter, klaser af 4 - 7 stk., rimeligt tidlig og meget sød. **KB(F)**

'Potentat'. **FS023** Rød drivhustomat. Kendt sort fra i hvert fald 1940'erne. Oprindeligt den bedste "gartner-tomat" fra A. Hansen Amagerfrø, men den gled i baggrunden, da andre frøfirmaer begyndte at fremavle ensartede tomatsorter til sorteringsmaskinerne. Rigtig god smag, bestemt værd at prøve. Opr. NGB, svensk donor. **BE(F);IN(F);MG(F)**

'Plum Lemon'. FS548 Store klaser af citrongule tomater med en lille spids, ligner virkelig citroner. Jeg fik 36 tomater i én klase. De har ikke nogen udpræget smag, men er kødfulde og ville nok være god til tomatsovs. Opr. fuglemarkedet i Moskva via SSE. 2007 frø. **LT(F)**

***Purple Calabash**. Meget gammel sort, bøftomat, rosa/brunrød, utroligt saftig og aromatisk, store frugter, bærer godt. Lige så skøn indeni som den er grim udenpå. Lykkedes godt i år, er stadig meget glad for den. Har kun haft den i drivhus. Opr. Impecta. **IN (F)**. Opr. Søren Holt. **MG(F)**

***'Quadro'**. Rød pastetomat af Roma typen. Ovale, lidt firkantede frugter, deraf navnet. Velsmagende, fast og holdt helt hen i nov. 2009 på friland. Opr. Bingenheimer Saatgut, via Urtegartneriet. **MT(F)**

Rød pæreformet. Antagelig samme som 'Red Pear', der er almindelig i handelen i USA. En charmerende lille cherrytomat, hvis store aktiv er pære-facon. Revner let og giver ikke specielt stort udbytte, men smager rimeligt og er virkelig en charme i salatskålen. Indeterministisk. Samlet som frø fra en lille bakke tomater købt på markedet i Nice 1993. **BK(F)**

"Russie 3". FS101 Vi blev spurgt om vi kunne skaffe en sød russisk bøftomat som den, spørgeren havde mistet. Denne kommer fra SSE – måske ikke den samme som den tabte, men i hvert fald rigtig god. Favorit på de seneste årsmøder. **LT(F);IN(F)**

'Selandia'. FS102 Dansk drivhustomat fra 1937, repatrieret til Danmark via Holland/ Tyskland. Modstandsdygtig overfor sygdom, tidlig, stort udbytte, runde velformede frugter. Lidt melede men smager godt. **BK(F)**

***Snowball** (syn. White Beauty). Først nævnt i 1863. Drivhus. Store mælkehvide frugter (op til et kilo) med fast hvidt kød. Kan serveres som pæne skiver eller lysegul velsmagende suppe som man kan overraske gæsterne med! Opr. handelssort købt i Kent, England i 1986, dyrket siden på Jollity Farm - økologisk gartneri på Falster. **SH(F)**

'Spanish Big Globe'. FS569 Bøftomat med super smag. God til drivhus. Opr. HSL. **FP(F)**

"Stor gul bøf". FS105 Fyldig, lidt syrlig og fast. Ualmindelig velsmagende, nærmest orange som moden. Stort tørstofindhold. Lang holdbarhed,

god selv når den er plukket grøn. Drivhus / friland. Omtalt i PØ nr. 2 1995. Opr. fransk handelssort. **EM(F);KM(F)**

'Striped German'. Betegnes i Impectas katalog som kulturarv fra 1800-tallet. Meget stor, lidt flad bøftomat med orange/røde/gule striber. Har været meget givtig i år! Smagen er blid og vidunderlig. Jeg dyrker den nu på 4. år. Opr. Impecta. **IN(F);FP(F)**

'Stupice'. FS570 Tjekkisk tomat. En rigtig god frilandssort (også god og meget tidlig i drivhus). Kartoffelbladet. Den er tidligt moden på friland, hvis den forkultiveres i vindueskarmen fra sidst i marts. Frugterne er middelstore med en udmærket, almindelig tomatmag. Planterne trives udmærket ved bare at vokse op over et stativ i knæhøjde og uden at nippe sideskud. Sådan må jeg (WP) have mine, fordi blæsten forbyder mig at binde op til plantepinde. **WP(F); FP(F)**

***'Sungella'**. Handelssort fra Thompson & Morgan. Den kendte 'Sungold' cherrytomat er en af forældrene. Store klaser af gulorange golfboldstore frugter. Uenighed om smagen. Opr. Ingrid Nolde. **MG(F)**

'Texas Vild' (*Lycopersicon pimpinellifolium*). Denne lille ribstomat giver mange ca. 1 cm store røde lækre tomater. I antal er udbyttet rimeligt stort, men målt i vægt ret lille. Texas Wild er en meget tidlig sort. Opr. HSL. **BK(F)**

"Thai cherry". FS108 Små ovale skinnende ekstremt søde frugter, ca. 20 pr. klase. Fra Thai mad uge på et supermarked, men frøægte. Opr. fra supermarked på Sjælland - men en anden har set den på et thailandsk marked, og den sælges vist også i Europa. En thailandsk gæst – etnobotaniker – mener den må være den sort, der blev forædlet til deres dronnings fødselsdag for år tilbage. Kalles derfor "dronningetomaten" i Thailand. **IN(F)**

'Tigerella'. FS407 Rød tomat med gule striber. Lang plukkesæson, tidlig. Opr. Handelssort Thompson & Morgan. **MG(F)**

***"Vild sort-rød tomat"**. Fra en bakke med økologiske "vilde tomater" købt i supermarked. Jeg tror den kunne være 'Black Cherry', men er ikke sikker. Jeg har dyrket den tre år nu. Det er en fin frilandstomat, ydedygtig og modstandskraftig. **PØ(F)**

Vild tomat, ribstomat. **FS112** Overraskende god i suppe, når de ærtestore gule tomater sprænges i munden og frigiver den forfriskende syrlighed. Oprindelse frøsamlere i England 2003, som havde den fra Chiltern seeds. De solgte den under det forkerte navn *Solanum spontaneum*. **SH(F)**

***'Yellow Pear'**. Meget gammel amerikansk sort, små pæreformede tomater ca. 5 cm lange og 3 cm brede. Kuldetolerant sort der kan stå længe i drivhuset. Meget kraftig plante. Mild smag som nogle er glade for - jeg fandt den nærmest lidt melet. Jeg har derfor kun brugt den til suppe og "pandemad", og her er den fortræffelig. **KB(F)**

***'Yellow Pear' afviger**. Det burde have været en 'Yellow pear' cherrytomat, men den er kuglerund og 4-6 cm i diameter. Til gengæld synes jeg den smager bedre end den pæreformede. Gamle sorter som denne kan godt finde på at krydsbestøve(s) så denne kan meget vel være F2 generationen af en tilfældig hybrid. Velegnet derfor til hjemme-forsøg! **KB(F)**

***Tomatsamling: "Ludmilas tomater" fra Ukraine**. Opr. Nanna F. Bestilles fra **IN(F)**

- 1) Gul rund sød tomat, til salater, 70-80 g.
- 2) "Bytje Serdtse" bøftomat, rød, middelsen, 100-150 g.
- 3) "Blomme", busktomat, lange frugter, sen.
- 4) "Efimer", tidlig busktomat, små runde røde frugter.
- 5) "Maksim", sen sort, tyktskindet, lange frugter, god til syltning og saltning.
- 6) Stor rund rød salattomat, middelsen.

Peber (*Capsicum annuum* m.fl.)

'**Alma Paprika**' (*C. annuum*). **FS549** Ungarsk type til paprika el. til at spise/grille. Forholdsvis små runde frugter ("alma" = æble på ungarsk), tykt kød, hvidgule -> røde. Næsten ikke stærke. Godt udbytte, bedre end andre af den type, jeg har prøvet. Opr. SSE. 2008 frø. **LT(F)**

'**Amager Kohorn**'. **FS584** (*C. annuum*). Rød snackpeber. Med udgangspunkt i frø fra en tomatpaprika købt i et ungarsk supermarked, har jeg udvalgt en sort der kan sættes på friland midt i juni efter forkultur fra først i marts. Trives på en lun solrig plads. Husk at opbinde de sarte grene. Jeg fik gode tilbagemeldinger fra flere der prøvede dyrkede den i 2008. Frø høstet 2008. **SH(F)**

'**Beaver Dam**' (*C. annuum*). **FS585** Velsmagende koniske frugter, modner røde, kun lidt stærke. Opr. ungarsk Hussli familie, der emigrerede til Beaver Dam i staten Wisconsin, USA i 1929. Er nu optaget på Slow Food USA's "Ark of Taste", en Noahs ark af særligt værdifulde (og velsmagende) traditionelle sorter. SSE. **LT(F)**

***'Bhut Jolokia'** (*C. x chinense*). En vanvittig stærk chili - den stærkeste jeg nogensinde har smagt. Der er tale om en landrace, der dyrkes i forskellige egne af Indien, blandt andet Tezpur og Gwalior. DNA analyser viser, at det er en krydsning af flere arter, hovedsageligt *C. chinense* og *C. frutescens*. Den ses under mange forskellige betegnelser, bl.a. Naga Jolokia, Dorset Naga, Naga Morich, Bih Jolokia og Borbih Jolokia, som alle er navne, der antyder at her er der tale om en meget stærk chili. Det ser ud som om der er en vis varians, men alle er meget stærke. *Det anbefales at håndtere frugter og frø med forsigtighed. Brug f.eks. handsker. Rør ikke læber, øjne eller andre sarte steder med chilifingre.* **BK(F)**

'**Bulgarian Carrot**' ('**Shipka**') (*C. annuum*). Meget stærk chilipeber, spidse gulerodsfarvede frugter. Smuk i krukke. Opr. Bulgarien, via Shepherd's Garden Seeds, USA. **LT(F);FP(F)**

***'Cheyenne chili'** (*C. annuum*). Stærk. Buttede gule tyndskallede frugter, busket vækst og stort udbytte. Opr. F1, men ensartet vækst og produktion gennem 5 år med egne frø. **EK (F)**

***'Chocolate Cherry'** (*C. annuum*). En rund, mild, 4-5 cm tykvægget chili, der starter som grøn og modner til flot brun. Oprindeligt fra en tysk frøsamlere. Prøv f.eks. at bage dem i ovnen med kød- eller ostefyld. **BK(F)**

'**Ferenc Tender**' (*C. annuum*). **FS550** (Oprindeligt **Terenc Tendes** - jeg er sikker på at dette må være forkert. Red.). Gave til Seed Ambassadors fra en ungarsk frøsamlere. Meget tidlig og produktiv, mange forholdsvis små koniske frugter på en busket plante. Modner røde, men der er flere farver på planten samtidig. Værd at prøve. **LT(F)**

'**Friars Hat**' syn. '**Aji Flor**' (*C. baccatum* var. *pendula*). **FS129** Mild med klokkeformede frugter. Opr. Vibeke fra Frøposen **EK(F)**

***'Frilandspeber F3** (*C. annuum*) Avlsmateriale. Lav din egen sort af sød peber! Dette er tredje generations frø efter en krydsning af Roter

Augsburger og Zlatni Medal, to frilandsegnede peber. Der er røde og chokoladefarvede frugter i materialet. Det er muligt at bede om anden generations frø fra året før, hvis du ønsker at se hele variationen. **SH(F)**

***Guindilla** (*C. annuum*). Rød chili, mellemstærk, knæhøj plante på friland. **SH(F)**

***'Habañero Dulce'** (*Capsicum chinense*). Mild og særpræget i smagen, som blandet frugt med en anelse skarphed. Opr. Örtagårdens frøer via Nielsen&Nielsen krydderurter. **NF(F)**

'Hot Portugal'. (*Capsicum sp.*) **FS490** Rød chili med ret store, lange frugter. Den er noget stærk, men så tilpas at jeg bruger den rå i salater m.v. **KI(F)**

King of the North. Store tykke kødfulde pebre som vi kender dem fra butikkerne. Velegnet til vort klima – alligevel skal den have en lang sæson. Begyndte at modne sent men fortsatte hele efteråret. Opr. SSE. **LT(F)**

'Liebesapfel' (*C. annuum*). **FS130** Betyder normalt tomat - men denne er en sød, tykkødet fladrund peber, mere riflet end 'Tomato Pepper'. Sød og aromatisk. Opr. tysk økologisk handelssort via frøsamlerne. **EM(F)**

'Nardello' (*C. annuum*). **FS571** Italiensk arvesort fra "Seeds of Change" i USA. Flot, meget produktiv, masser af lange søde grønne, senere knaldrøde pebre, ligner en stor cayennepeber i form, men aldrig stærk, bruges især til madlavning. **FP(F)**

***Ostrov sokrovisjtj** (*C. annuum*). Sød rød sibirisk huspeber. Lille plante med små runde frugter. Navnet betyder "Skatteøen". Kan dyrkes i potte eller på friland, uden opbinding. **SH(F)**

***'Pimiento de Padron'** (*C. annuum*). Chili. En meget frodig peber der giver et godt udbytte af små frugter i vindueskarmen, klarer sig også fint ude og i krukke i drivhuset. Moderat stærk. Opr. fra Galicien i Nordspanien, hvor den steges i olivenolie som tapas til øl. **NF(F)**

***Purple Jalapeño** (*C. annuum*). En mild og meget dekorativ chilipeber, der minder noget om Jalapeño, men er lidt bredere over skuldrene. Den har en dyb violet farve, inden den modner til mørk rød. Oprindeligt fra en dansk frøsamler. Frø fra 2008. **BK(F)**

'Red Aji Limo' (*Capsicum chinense*). **FS414**

Lille, mild chili. Farven starter hvid, går over lilla og orange til rød. Frugterne sidder meget tæt i "bundter". Hele planten bliver ikke så stor. Flotte blade. Opr. chilisamler i Stockholm via SH. **KI(F);NF(F)**

'Serrano' (*C. annuum*). **FS134** En højt voksende, finthåret plante med mange små, butte frugter. De er helt glatte, let bøjede og ret tykvægede. Frugten er meget stærk, både som grønne og som modne røde. Har en speciel og god aroma. Sen sort. Opr. SESAM. Frø fra 2007. **FP(F)**

Sibirisk Huspeber (*C. annuum*). **FS137** Efter sigende en sort, der blev dyrket i vindueskarmen i Sibirien. Fine stærke frugter, tidlig modning. Opr. Kräuterzauber i Tyskland. **FP(F);IN(F);AH(F)**

'Star Flame' (*C. annuum*). **FS481** Gul chili med lange frugter. Aromatisk og stærk. Klarer sig fint i krukke på friland. Opr. Brugsen. Doneret til FS af Clara Andersen. **KI (F);SH(F)**

***'Sweet Chocolate'**. Mørkegrønne, mellemstore 'bell' frugter, som modne brune udvendigt og røde indeni. Tidlig. Forædlet af den berømte Elwyn Meader. Opr. frø fra SSE. **LT(F)**

***'Tabasco'** (*C. frutescens*). Fantastisk plante med ekstremt stort udbytte. Meget stærk lille frugt, 4 cm, rød, blød i kødet og egner sig fint til tørring. Kan også benyttes til tabasco-sauce. Hentet fra Mexico for år tilbage – stadig helt ren og endnu stærkere. **LS(F)**

'Tomato pepper, Sue's' (*C. annuum*). **FS136** Meget produktiv i drivhus. Runde, evt. lidt spidsede røde modne frugter, der virkelig ligner tomater. Varierer mellem mild og stærkere chilismag, tykke, søde, meget velmagende frugter. Især gode rå, men kan også grilles. Opr. arvesort fra Beaver Dam, Wisconsin, via ungarske Hussli-familie ca. 1929. Fra medlem af SSE. **EM(F)**

'Ungarsk Rund Chili' (*C. annuum*). **FS559** Frø kommer oprindeligt fra Ungarn. Modner ret hurtigt til flotte røde runde chili. Moderat stærk. En chili, som jeg har haft megen glæde af. **BE(F)**

'usn. 1' (*C. annuum*). **FS484** Måske sorten 'Lipstick'. Frugten er 12 - 15 cm lang og 3 - 5 cm i diameter, først lysegrøn, men modner gennem en gul - orange farveskala til højrrød, smagen er mild. Grunden til, at jeg synes den er værd at tilbyde, er, at den tilsyneladende ikke bliver angrebet af noget

som helst. Jeg har ikke haft en eneste lus i drivhuset i tre år. Sorten er hjemført fra Australien. Jeg var medlem af Seed Savers dernede, men husker desværre ikke, hvor denne sort stammer fra. **KB(F)**

”**usn.3**” (*C. annuum*). **FS524** Cayennetype. Stærk. Aflange røde frugter, opret vækst og stort udbytte. Opr. markeds i Rom. **EK(F)**

’**Yesil Tatli**’ (*C. annuum*). **FS509** Rød aflang sød peber til at plante på friland midt i juni efter forkultur fra først i marts. Trives på en lun solrig plads. Smager knapt så sødt som Roter Augsburger. En ret høj kraftig plante. Fra G. Bohl, SamenArchiv. Opr. lokalsort fra Tyrkiet – navnet betyder ”grøn sød”. Derfra til Arche Noahs sortiment i Østrig. 2008 frø. **SH(F)**

Tomatslætninge i øvrigt

Auberginer:

***Apple Green** (*Solanum melongena*). Tidlig, grøn, oval og velsmagende aubergine. En af Elwyn Meaders sorter, frigivet i 1964. Fra engelsk frøsamler. Frø høstet 2008. **SH(F)**

***Morden Midget** (*Solanum melongena*). Tidlig, oval aubergine. Canadisk sort. Fra dansker i Thailand. Frø høstet 2008 på friland. **SH(F)**

***Rima F3**. (*Solanum melongena*) Frø høstet på friland. Min idé er at dehybridisere denne glimrende aubergine. Jeg håber der kan blive en god frilandssort ud af det. Se evt. www.skruktudsen.wordpress.com/2009/09/15/hoestklare-auberginefroe. **SH(F)**

***Skorospelyj** (*Solanum melongena*). Ultra tidlig, lille aflang aubergine. Sort frigivet i Altai regionen i Rusland. Fra frøsamler i Hviderusland. Frø høstet 2008. **SH(F)**

Vera (*Solanum melongena*). Tidlig, lille oval aubergine. Russisk sort. Fra frøsamler i Hviderusland. Frø høstet 2008. **SH(F)**

Physalis arter:

***Ananaskirsebær** (*Physalis pubescens*). Medlem af tomatfamilien. Giver mange fine, yderst lækre og søde frugter omringet af beskyttende omkring-siddende hylster. Stammer fra en gård i Amish Country (Midt-vest USA). Forkultiveres ligesom

tomat tidligt og udplantes på friland. Planten er ikke påvirket af skimmelsvamp. **KN(F)**

***San Cristobal Tomatillo** (*Physalis ixocarpa*). Også medlem af tomatfamilien. Store flotte, grønne lidt sylrlige frugter med beskyttende omkringsiddende hylster. 5-8 cm i diameter. Bruges i Mexico til bl.a. Salsa verde og madlavning. Købt på marked i San Cristobal, Mexico. Forkultiveres ligesom ananaskirsebær tidligt og udplantes på friland. Planten er forholdsvis resistent overfor skimmelsvamp. **KN(F)**

Tomatillo 'Purple' (*Physalis philadelphica*). Sort med mørkt purpurblå frugter, opr. Impecta Frøhandel. **MG(F)**

KÅL

Hovedkål (*Brassica oleracea var. capitata*)

*”**Bodils kål**”. Kål jeg har krydset, dyrket og udvalgt gennem 25 år. Flotte vinterholdbare forskellige hovedkål. **BG(F)**

Grønkål (*Brassica oleracea var. acephala*)

’**Høj Amager, Toftø stamme**’. **FS149** Høj kruset grønkål af den gamle slags. Fin vinterholdbarhed. Der var et par enkelte smuttere i grundmaterialet med glatte blade, de er naturligvis fjernet inden blomstring. **NC(F)**

’**Steel Green Kale**’ (**F5**). Krydsning mellem Lacinato grønkål og ”Cascade Glaze Collards”. Skinnende grønne, bølgede, ekstrabrede blade der afviser kålsommerfuglelarver. Ikke helt stabil endnu, op til 30 % får ikke den blanke ”ferniserede” overflade, og skal fjernes fra avlsbestanden. Alan Kapuler, Peace Seeds. Gave fra Seed Ambassadors, 2006. **LT(F)**; Mine var stabile. **BR(F)**

Anden bladkål

”**Siberian Kale**” [usikkert syn. ”**Sibirisk Blåkål**”] (*Brassica napus var. pabularia*). **FS151** Grønkålstype med violet anløbne blade, og violette stængler. Bladene indskårne - minder om f.eks. ”Finsk/ Baltisk” - men er mere grøn i farven. Som de andre ”russiske grønkål” er denne i familien med raps og kålroe – ikke med de øvrige grønkålstyper. Overvintret godt. **FP(F)**

”Sød bladkål”. **FS057** (*Brassica rapa* ssp. *rapa*). Opr. købt som ”Stielmus” hos Bakker, Holland ca. 1975. (Også rübstiel, stängelmus på tysk, turnip tops el. turnip greens på engelsk. Mange opskrifter på denne spændende bladgrønsag på nettet). Let forædlet agerkål. Roden overvintrer altid og giver lækre turnipstoppe sent efterår og tidligt forår. Fra AL. **KI(F)**

’**Wild garden kale**’ (*Brassica napus* var. *pabularia*). **FS495** Fra frøsamlerne. En ”glat” variabel grønkål, nogle blade med frynser, andre rødlige. Overvintrerede fint hos mig, og smagte udmærket, men andre har ikke de samme erfaringer. Ret villig til at så sig selv. Udviklet af uafhængig forædler Frank Morton, solgt af Shepherd’s Seeds i 90’erne. **MH(F)**

RODFRUGTER

NB: Særpris på 40,- hvor angivet

Gulerod (*Daucus carota*)

’**Early Scarlet Horn**’. **FS588** Stammer fra byen Hoorn i det nordlige Holland. Den er udviklet omkring 1610, og er nok en af de ældste gulerods-sorter, der stadig dyrkes. Early Scarlet Horn er en tidlig gulerod med en fin struktur og god at spise rå. Den er virkelig en delikatesse, hvis man spiser den som ”baby-gulerødder”. **JS(F)**

*’**Dr. Lassings**’. **FS590** Grex af frø som den tyske frøsamler, Ingrid Mattes havde med da hun besøgte os. Krydsning af disse sorter: ’Küttiger Rübli’, hvid gulerod fra Schweiz. Den gule, der smager rigtig godt, hedder ’Lobbericher Gelbe’ og er fra Tyskland. Den orange mangler jeg navnet på, og den mørke el. rødlige orange farvet hedder ’Guerande’ og er fra Frankrig. Gulerødderne bliver forskellige. Ikke så mange knaldorange. Jeg vil gerne have tilbagemelding om dyrkning. **BG(F)**

’**Narome x Hilmar**’. Oprindeligt et forædlings-projekt hos Christina Henatsch, biodynamisk forædler, Tyskland. Flemming har dyrket næste generation frø fra denne krydsning af to gode frøfaste Nantes typer. En forsøgssort. 2008 frø. **FP(F)**

’**Rodelika**’. Gulerod med en meget kraftig, sød nøddeagtig smag. Opr. fra Bingenheimer Saatgut AG. **MG(F)**

Havrerod (*Tragopogon porrifolius*)

Havrerod er en gammel dansk grøntsag, der minder om skorzonerrød som den er i familie med, men roden er mindre og helt lys. Kogte rødder kan minde om artiskokbund i smagen. Den sås normalt om foråret og eftersom havrerod er fuld vinterfast kan man høste den fra oktober og langt hen på vinteren. Hvis man ikke får spist rødderne inden de går i blomst kan man glæde sig over nogle utrolig flotte violette blomster som lukker sig hver dag kl. 12. Efter spiring udtyndes til 10 cm mellem planterne. Blade og blomster skal efter sigende også kunne spises, men jeg har ikke prøvet det. (MG)

***Havrerod**. Handelssort fra England. **MG(F)**
Havrerod ‘Sandwich Island’. Den sort der er i handlen, når man kan få frø af denne Skorzonérlignende rodgrøntsag. To-årig kurveplante med lyse rødder, der høstes efterår - vinter og tilberedes som skorzoner. **GO(F)**

Havrerod, Vild (forvildet) dansk. FS166 Findes vildvoksende i Danmark kun på Ærteholmene, sandsynligvis forvildet fra småhaver ved fæstningen. Indsamlet 2004 på Christiansø. **SH(F)** En tidligere kollega hjembragte nogle få frø til mig fra Christiansø, som jeg så har formeret på siden. **IH(F)**

Jordkokker (*Helianthus tuberosus*) (40 kr.)

’**Buttede Bertha**’. Fine runde former. Biokols egen jordkoksort. **NP(V)**

’**Dwarf**’. **FS540** Knoldene er lidt knudrede og har en rød overflade. Sorten er sen og blomstrer ikke. Sorten er bemærkelsesværdig, fordi toppen kun bliver ca. ½ meter høj. Denne jordkok kom til Forskningscentret i Årslev i 1988 fra SvP (Stichting voor Plantenveredeling). Oprindelseslandet er Holland. **BK(V)**

’**Dwarf Sunray**’. **FS168** En høj (3 m), blomstrende jordkok. Fine, tyndskallede, mellemstore knolde. Opr. Thompson & Morgan. **EM(V);IN(V)**

’**Nora**’. **FS537** Knoldene er hvide og middelstore. Sorten er tidlig og blomstrer. Udbyttet er stort. Denne jordkok kom til Forskningscentret i Årslev i 1987 fra Dirk Janson Smith i Dragør. Oprindelseslandet er Norge. **MG(V)**

’**Refla**’. **FS538** Knoldene har en rød overflade og

er middelstore. Sorten er sen og blomstrer sjældent. Udbyttet er lavt. Denne jordskok kom til Forskningscentret i Årslev i 1979 fra KVL (Landbohøjskolen). Oprindelseslandet er Danmark. Navnet kommer fra Red Flam. **MG(V)**

'**Urodney**'. **FS539** Knoldene er hvide og middelstore. Sorten er tidlig og blomstrer. Udbyttet er stort. Denne jordskok kom til Forskningscentret i Årslev i 1969 fra UKZUZ (Central Institute for Supervising and Testing in Agriculture (Cista)). Oprindelseslandet er Tjekkiet. **MG(V)**

Kartoffel (40 kr.)

'**All-Red**'/ '**Cranberry Red**'. **FS154** Amerikansk sort fra Johnny's Selected Seeds. Rødt skind og lyserødt kød, som beholder farven efter kogning. Tidlig udbytterig sort, der giver meget store kartofler. Meget kraftig bladvækst. Udmærket spisekartoffel. **AB(V)**

'**Blå Congo**'. **FS593** Den mest udbredte af de blå sorter (gennemfarvet). Rund kartoffel med blåt skind og kød. Smagen er ikke noget at skrive hjem om. **AB(V);BG(V)**

'**Highland Burgundy**'. **FS594** Lille oval til aflang kartoffel med rødt kød. Udmærket smag, og forholdsvis modstandsdygtig mod skurv og skimmel. Forædlet i 1936 til jarlen af Burgundy i Savoy (Frankrig). Sælges af bl.a. Carrolls Heritage Potatoes i England. **AB(V);BG(V)**

'**Pink Fir Apple**'. **FS595** Gammel engelsk sort, der minder om aspargeskartofler. **AB(V);NP(V)**

*'**Skånsk Æggeblomme**'. Det er ikke det rigtige navn, men det er en gammel skånsk kartoffel, der minder om Æggeblomme med dybe øjne, men med lyserødt skind. Fra Bjäre Hembygd. **AB(V)**

*'**Ulovlige kartofler**'. **BG skriver:** Jeg var på en udstilling om kartofflens historie under overskriften: Ulovlige kartofler. Altså kartofler som er ude af handlen så ingen kender dem mere. Man måtte så tage de kartofler man ville, til at dyrke videre på, og der var poser der hørte til med navn og historie til hver slags. Jeg dyrkede lidt af alle dem der var, men det er ikke dem alle sammen jeg vil blive ved at dyrke, så hvis nogen vil dyrke dem videre kommer de her. Der var nogen af dem vi har men også flere "nye". Der hører en side på

nettet med til udstillingen som er sjov at se: www.potatoperspective.org.

1) Arran Victory. Store lilla kartofler med hvidt kød. Svære at koge men ligner gode bage kartofler. **BG(V)**

2) Bamberger Hörnchen. Små aflange kartofler der er faste og smager rigtig godt. De modner sent og bliver ikke så nemt syge. **BG(V)**

3) Mehlighe Mühlviertler. Dyrket i århundrede i Østrig hvor den er gået i arv. Stor gul kartoffel der skal koges forsigtigt. **BG(V)**

4) Rosa Tannenzopfen. Fantastisk lækre at spise og meget flot plante der ikke har så dækkende blade. Kartofflerne er rosa og har grankoglefacon. **BG(V)**

'**Æggeblomme**'. **FS597** Velsmagende kugleformet kartoffel med meget dybe øjne. Gammel dansk sort. Findes nu på genbanken hos NordGen. **AB(V);BG(V);NP(V)**

Kålroe/majroe (*Brassica rapa ssp. rapa*)

'**Ljungdalen roe**'. En fin svensk landsort af majroe, hvor roerne enten er lyst gule eller dybt lilla, også under jorden. Ved frøavl er det vigtigt at få begge farve med i nogenlunde samme forhold. Sås på friland i perioden april-juli. Smagen er gennemsnitlig. Frø høstet 2008. **SH(F)**

Pastinak

'**Turga**'. **FS169** Fra Ungarn via SESAM. Langstrakt rod. **ID(F)**

Persillerod

*'**Orbis**' (*Petroselinum crispum v. tuberosum*). Ganske kort og tyk rod, god smag. Fra Tjekkiet via SESAM. **MG(F)**

Rødbeder

'**Kamuoliai 2**'. Opr. Litauen via Seed Ambassadors. **FP(F)**

*'**Kosack**'. Aflang rødbede ca. 3 x 12 cm God smag. Forvokser sig ikke, og er god til at lagres. Opr. Fra SESAM. **MG(F)**

'**Lyoiai**'. Rødbede fra Litauen. Dejlig aflang rødbede med god smag. Fra Seed Ambassadors. **NF(F)**

'Prizewinner'. FS510 Stor gul bede, som spist i rødbedestørrelse smager skønt. I England har den været brugt til hjemmebrygget vin. Ved blomstring isolerede jeg med fiberdug, vær dog opmærksom på afvigere. Frø høstet 2008. **SH(F)**

***Strandbede** (*Beta vulgaris maritima*). Alle beders forfader. Vokser vildt på danske strande. Flerårig og hårdfør plante, hvis blade kan nydes næsten hele året rundt ligesom sølvbede i bl.a. tærter, sammenkogte retter og supper. Frø oprindeligt indsamlet fra vilde strandplanter 2007. **KN(F)**

"Tjekkisk rødbede u.s.n" (tidligere Cvikla). **FS019** Tjekkisk rødbede, rund, men ret kantet facon - højnakked. Meget fin, fastkødet og velsmagende. Rød. Fin smag. Nem at gemme. Handelssort fra firma Veleliby. Opr. NC (indkøbt i Prag 1996 - sorten står ikke længere på deres liste.) **MH(F);MG(F)**

Selleri (*Apium graveolens* var. *rapaceum*)

"usn1." FS518 Knoldselleri af egen lokal forædling. Har frø til ca. 50 ha af min efterhånden egen sort som er udvalgt med udgangspunkt i krydsninger af de for længst udgåede sorter 'Alabaster' og 'Snehvide'. **AC(F)**

"Lost crops of the Incas"

Apios americana. "Amerikansk kartoffelbønne" ifølge anbefalede Plantenavne. **FS170**

Bælgplante med slyngende vækst – bliver høj og behøver noget at klatre op ad. Blomster sidst på året med underlige støvetviolette ærteblomster. Danner små knolde på kravlende jordstængler. Knoldene skal gro i flere år, men så kan de være en del større end valnødder. Ikke noget stort udbytte men sjov afveksling som flerårig afgrøde, der mest gror hvor det passer den! Smag og konsistens er kastanjeagtig og rigtig rar ristet på en pande. Sandsynligvis kun ret få knolde til uddeling - ring eller maile først! **MH(V)** Opr. fra NC. **ID(V)**

Mashua, Añu, Knold-nasturtium (*Tropaeolum tuberosum*). Mashua dyrkes i Andesbjergene i højtliggende kølige egne og er den 4. vigtigste rodfrugt i Andesbjergene efter kartoffel, oca, og ulluco. Det er en gammel kulturplante og har været dyrket bl.a. af inkaerne. Mashua er en slyngplante som kan bindes op, eller man kan lade

den dække jorden. Mashua kan godt tåle let frost men det sikreste er tage knoldene op og opbevare dem frostfrit. Vent til frosten har taget toppen, da knoldene dannes sidst på efteråret. Hele planten kan spises. Knoldene er meget næringsrige og indeholder meget protein, op til 16% (tørstof). Knoldene smager rå af radise/ræddike, men bliver mild og sød i smagen efter de er kogt. Roden bruges ofte til supper. Om foråret kan de unge spirer anvendes let kogte. Selvom det ikke er bevist, har mashua ry for at have nedsættende effekt på mænds seksuelle appetit, og anbefales i højere grad til kvinder og børn. Bl.a. har spanierne beskrevet da de kom til Sydamerika, at Inkaerne gav mashua til soldaterne så de skulle glemme deres koner. Læs mere om Mashua i bogen 'Lost Crops of the Incas':

http://www.nap.edu/openbook.php?record_id=1398&page=67.

Knold-nasturtium FS501. Meget fin plante med flotte blomster. Tåler let frost, men de øverliggende knolde kan fryse - opbevares som georginer. Spirer meget tidligt i kælder, pas på! **BG(V)**

***Mashua MGH-Lima-1** (*T. tuberosum*). Orangegule knolde MED mørke bladskeder. Giver stort udbytte af 8-10 cm buttede, tilspidsede knolde. Opr. købt på et marked i Lima. **MG(V)**

***Mashua MGH-Lima-2** (*T. tuberosum*). Orangegule knolde UDEN mørke bladskeder. Giver stort udbytte af 8-10 cm buttede tilspidsede knolde. Opr. købt på et marked i Lima. **MG(V)**

Oca (fra SESAM) (*Oxalis tuberosa*). **FS177** Spiselige rødder, fra Andesbjergene. Den næstmest populære rodgrønsag dér efter kartofler. Medlem af samme familie som skovsyre, og med højt indhold af oxalsyre især i dem med rødligt skind. Hos mig en succes med dyrkning i velgødet kompostjord, ca. 45 cm mellem planterne, i fuld sol, et varm beskyttet sted. Danner først rødder i oktober, så man skal grave dem op så sent som muligt - efter bladene er slået ned af frosten - beskyttes evt. med fibernet. En mulighed for dem med kystklima (og i øvrigt en meget pyntelige plante). 3 bedste planter gav i 2008 godt 1 kg rødder og de længste rødder var 6-8 cm, lyserøde. Opr. fra SESAM. **MH(V);BG(V);FP(V);MG(V)**. **Angiv venligst hele det fremhævede navn ved fremsendelse og modtagelse.**

Oca (fra NC). En anden type knolde, opr. NC: **MH(V) Angiv venligst hele det fremhævede navn ved fremsendelse og modtagelse.**

Yacon (*Polymnia sonchifolia*). **FS496** Knolde fra Sydamerika – dyrkes som georginer. Høj flot plante, over to meter. Spises rå eller kogt, meget sprøde, med behagelig men meget mild smag – lidt som en rigtig sprød vandmelon. **MH(V-ring el. mail først)**

Øvrige rod- og knoldvækster

***Helianti** (*Helianthus strumosus*). Knold, der er i familie med jordskok. I udseende og vækstmåde minder den meget om jordskok, og den anvendes i køkkenet som jordskok (og ligesom jordskok er de fremmede for gasproduktion). Knoldene er af lange og glattere end jordskokker. Fra Graines Baumaux i Frankrig. **BK(V-40 kr.)** *Se i øvrigt artiklen på Gourmethaven.*

***Helianthi eller Knölsolros** - svensk for ”knold-solsikke”. (*Helianthus strumosus*). Masser af jordskoklignende knolde, smager af skorzoner men er nemmere at dyrke. Flerårig. Fra Sesam. **GO(V-40 kr.)**

***Japansk burre 'Takinogawa long'** (*Arctium lappa* var. *edule*). Lange slanke pælerødder på 30-60 cm. De unge stilke og blade kan anvendes på samme måde som bladbeder og spinat. Rodfrugten spises meget i Asien, specielt i Kina og Japan (”gobo”). Bladene bliver store og planten fylder meget. Udtynd efterhånden og spis de små planter som udtyndes hele med både rod og blade. De dybe rødder kan graves forsigtigt op om efteråret og spise eller blot overvintre på friland og give en høst af blade om foråret. Opr. Runåbergs Frøer. **MG(F)**

Japansk Yams (*Dioscoria japonica*). **FS502** Fra yams - familien. Slingplante med spiselige rødder, skulle være vinterfast men vanskelige at grave op. Af den grund er der nogle der anbefaler at dyrke den i store pletter for nemheds skyld. Leveres som stiklinger/små planter - men ring eller maile til mig først. Først til møllen – der er ikke mange planter. Opr. Chiltern seeds. **MH(V)**

Jordkastanie (*Bunium bulbocastanum*). **FS173** Små spiselige søde, fede knolde. **EM(V); MH(V)**

Kinaskok, knoldgaltetand, Choro-gi (*Stachys affinis*, syn. *S. tubifera* og *S. sieboldii*). **FS174** Delvist vinterhårdfør knoldvækst fra Asien. Trives

i halvskygge og i let jord. Lægges i foråret, kommer sent op. Høstes november-foråret. Masser af små maddike-lignende hvide knolde med meget speciel smag. Minder i smag og anvendelse en del om jordskokker. Fra Haveselskabernes Frøforsyning 1989. **MH(V)** Anden oprindelse. **ID(V)**

Radise 'Janosnapi'. Ravfarvet aflang radise. Stor, dejligt mildtsmagende. Opr. ungarsk handelssort, 2002. **SH(F-2007);KI(F)**

Runkelroe 'Lille Tårøje' (Beta vulgaris var. alba). **FS 178** Runkelroe består primært af opsvulmet stængel, i modsætning til sukkerroen/fabriksroen (B. v. var. altissima), som primært er opsvulmet rod, og foderroen, der er en mellemform med opsvulmet hypokotyl. Runkelroen bliver noget større end foderroer og meget større end sukkerroer, hvilket gør runkelroen uegnede til maskinhøst. Til gengæld er holdbarheden meget god. "Lille Tårøje" er vedligeholdet af nu afdøde Torben Sørensen, som havde fået den fra gården Wigottenborg på Sydsjælland, der har vedligeholdt den gennem mange årtier. Roen, der kom i klasse i 1904 og fik kongepremie i 1905, havde stor udbredelse i 1920'erne og 30'erne. Sorten kom på Nordisk Genbank i 2004 og fik nr. NGB16230. Primært foderplante. **AB(F)**

***Skorzoner 'Duplex'**. Ny østeuropæisk handelsort, købt i Slovenien – kan også købes f.eks. i Polen. **NC(F)**

Sukkerrod (*Sium sisarum*). Flerårig skærmpolte med et knippe af meget søde rødder, der kan anvendes som sødt i desserter og salater. Opr. handelssort fra Impecta. **MH(V)**

LØG

(*Spørg venligst udbyderen om pakkens vægt*)

Porre (*Allium ampeloprasum* Porrum Group)

***'Prizetaker', syn. 'The Lyon'**. Gammel engelsk porre fra 1886. Bliver op til én meter høj, hvidskaftet næsten hele vejen. Ret hårdfør, løber ikke let i stok, men kræver lang vækstsæson. Mild smag. **NP(F)**

***'Staudoporre'**. **FS184** Denne betegnelse bruges om en porre, der formerer sig bl.a. gennem sideskud/småplanter ved siden af hovedskafte. Disse kan plantes ud og vokse videre. (Se Havenyt 14/12 2005 på nettet.)

20lice: Havde for år tilbage 'Carentan 2 Monstruoso' som stauede, for altid at have suppeviske ved hånden. Købte så i Argentina en pose 'Carentan' frø, og så fik jeg igen stauedeporrer! Det må dreje sig om samme sort som den første, måske ført til Argentina af franske indvandrere fra kanalkysten? (I Tyskland kan man nu også købe en tredje stamme af denne.) Porrerne kan stå på samme sted i flere år og vokse som andre Allium. Som helt unge er den som andre, mere forædlede porrer. Fra 2. år kommer der en del sideløg, som får fingertykkelse, hvis de ikke bliver plantet ud. Frø bærer de selvfølgelig også, og i dårlige somre er der enkelte af planterne, der skyder genvej med foreringen med bulbiller. Disse lægges i en lille fordybning i jorden med en sten til at holde dem på plads uden at knække stængelen. Vokser fast i løbet af sensommeren og er klar til udplantning efterår eller tidligt forår. Nu efter 8 år uden møje ser de ud til at trænge til omplantning/fornyelse. **LT(F)**

'**Kathy**'. **FS186** Vild porre. Lille, flerårig porretype. Kan bruges både forår og efterår, til dels også vinter. Toppen visner væk om sommeren. **EM(V)**

Hvidløg (*Allium sativum*)

NB: Mange af vores hvidløgssorter kan først sendes ud til efteråret efter årets høst – de vil komme på vores Efterårsliste. Men da opformeringen fra yngeløg tager flere sæsoner, kan man også starte med disse om foråret.

'**Estisk rød Slangehvidløg**' (*Allium sativum* var. *ophioscorodon*). **FS010** Kraftig sort, hårdnakket type. Hele toppen med små yngeløg kan plantes og bliver til en klump små og lidt større hvidløg, der kan høstes løbende det meste af året. Hvis fed lægges efterår får man ret store løg med kun 3-5 fed pr. løg - en fedstørrelse der ikke er social dagen efter! Fra marked i Tallinn. Fra LT. **NB!** **Kun yngeløg.** **BE(V);NF(V);GO(V)**

Kepaløg (*Allium cepa*) og nærtstående

*'**Heritage Sweet White Multiplier**'. Dyrket som skalotteløg får man et lille løg med hvidt kød med stærk lugt. Bliver de stående i jorden får man tykke purløg, der holder sig længe friske om efteråret. Fra Molly, opr. en samler i Wisconsin, USA. **AB(V)**

'**Kobberløg**' (tidl. usn2). **FS541** Egen avl, oprindeligt krydsninger mellem rødløg og kepaløg. Jeg har udvalgt "en slags" der er kobberfarvede og gror fra frø til spiseløg på 1 år og har god vinterholdbarhed. Der kommer afvigelse, da det er en ny sort, og jeg vil meget gerne have tilbagemeldinger om dyrkning og resultat. **BG(F)**

'**Krasslök**'. Kartoffelløg eller skalotte. Dyrkes som flerårige løg. Opr. **SESAM**. **FP(V);MG(V)**

'**Krogsh skalotteløg**'. **FS522** Skalotterne stammer fra min svigermors kælder - fundet efter hun flyttede på plejehjem, havde nok hængt der i mindst 5 år. Hun har dyrket dem gennem utallige år men vi aner ikke, hvornår hun har fået dem. Det kan have været i 1970 da mine svigerforældre flyttede fra Stubbekøbing til Odense men med vores kendskab til min svigermor, kan hun sagtens have bragt dem med sig gennem alle flytninger (min svigerfar var ved postvæsenet). **MEN** vi ved det ikke. De er sunde, meget holdbare og bliver pænt store. **EK(V);MG(F)**

Læsø-stammen af skalotteløg. I 1946 kom de første sætteskalotter til Læsø. Det var havebrugs-konsulent Gylling som kendte Læsø og dens sandede jord og også kendte ejeren af gården 'Juelsminde' hvor de første sætteskalotter blev sat. Det blev stor succes og i løbet af få år blev skalotterne fra 'Juelsminde' dyrket på hele Læsø i større eller mindre mængder. I 1948 købte en gårdejer ved navn Axel Andersen sine sætte skalotter hos 'Juelsminde'. Fra Axel Andersen købte Tage Larsen i 1975 600 kg sætteskalotter, som han har dyrket lige siden. Det specielle ved dyrkningen på Læsø er, at resten af landet skulle sende skalottehøsten ind centralt, hvorefter næste års sætteløg kom retur. De blev altså blandet fra hele landet. Her blev kun Læsø undtaget, pga. fragtomkostningerne. Læsø-stammen er altså den eneste rene "uforurene" stamme i Danmark. **NGB16538**.

Hidtil har vi kun haft Læsø-løg, der stammer fra et parti fra **SESAM** i Sverige. Søren Holt, vores løg-koordinator, har en mistanke om at deres ringe udbytte og størrelse kan skyldes virus. Takket være et af vores medlemmer har vi fået kontakt til Tage Larsen, og vil opfordre jer til at skaffe et nyt parti derfra.

Sætteløg leveres fra 15. marts til 1. april. Frosten kan udskyde det lidt. Prisen er ca. 35 kr. pr. kg. + fragt – altså mere end for andet vegetativt materiale. Tage Larsen vil helst sende samlede

partier; kontakt **Søren Holt (SH)** der vil forsøge at sætte en el. flere ordrer sammen.

'Læsø-stammen af skalotteløg'. opr. Tage Larsen. MG(V)

Potatislök från Læsø. FS183 Mindre udbytte af især små kartoffeløg. Stammer fra Læsø. Opr. **SESAM. BA(V)**

Skånsk potatislök. Giver over ti runde til aflange løg pr. sætteløg – velsmagende. Opr. **SESAM** via frøsamler Lene Vilholm. **MG(V)**

Andre arter:

Allium nutans, Purpur kinapurløg. FS326 Sød og saftig, mild løgsmag. Bruges som purløg. Blomsten er smuk rosa. Opr. Frøposen. **GO(F)**

***Altailøg (Allium altaicum).** Denne vildart af pibeløg stammer fra Altai bjergene i Sibirien og er stamfader til de kultiverede pibeløg. Den bruges som øvrige pibeløg. Opr. Frøsamler i Slovakiet. **SH(F)**

Babingtonløg, Porreløg (Allium ampeloprasum var. babingtonii). **FS188** Babington's leek, mild hvidløgssmag, feddene ligner elefanthvidløg. Åben skærm m/ mange store yngleløg, også små yngleløg (bulbils) ved roden. Vokser vildt kun i det vestlige Storbritannien og er sjælden dér. Opr. botaniker Bjørn Hjort. NB: Kun yngleløg. **GO(V); MH(V); BE(V-adoptant)**

Elefanthvidløg (Allium ampeloprasum, Ampeloprasum Group). **FS453** Fra USA. NB: Runde løg giver hoveder næste år; fed giver enten runde eller hoved. Fra Lila. **AB(V)**

Kinapurløg (Allium tuberosum). Staude, ligner purløg, bladene er dog flade. Flotte, hvide blomster. Sås forår. Purløgsblade med hvidløgssmag. Oprindeligt frø fra Frøposen. **BE(F)**

Pibeløg (Allium fistulosum) Usn1. Sort der oprindeligt er købt i supermarked som purløg (!) Men det er en pibeløg. **GO(F)**

Pibeløg (Allium fistulosum). Usn2. Tykke blade, der bruges som purløg. Kommer normalt før purløg. Stor dekorativ blomst i juli-august. Oprindeligt frø fra Frøposen. **BE(F)**

Purløg 'Forescate' (Allium schoenoprasum). **FS562** Kraftige blade, rødlige blomster. Stammer oprindeligt fra Tyskland. **BE(F)**

***Seierslök fra Vestvågøy (Allium victorialis).** **FS328** Allemandsharnisk fra Lofoten i Norge, hvor den tilsyneladende blev dyrket i køkkenhaver for mange hundrede år siden. Nu er den ved at vinde anerkendelse igen. Allemandsharnisk bruges som ramsløg i køkkenet, men i haven vokser allemandsharnisk i en klump, der ligeså langsomt som en pæon udvikler sig, uden at sende udløbere eller frøplanter rundt i haven. Er først fuldt udviklet efter 5 år, ikke en begynderplante! **SH(F)**

'Shimonita' snitløg (eng. "spring/bunching onion") (*A. fistulosum*). Populær sort i Japan. Korte, kraftige løg bliver efterhånden så tykke som porrer. Meget hårdføre, kan sås om foråret og bruges i løbet af sommeren eller i august til overvintring. Bunden er mild, bladene har en kraftigere smag end alm. forårsløg. **LT(F)**

***Sibirisk purløg (Allium schoenoprasum var. sibiricum).** Dalsager centrets gartneri, Hirtshals. **GO(V)**

Skovløg/Rocambleløg (Allium scorodoprasum). **FS563** Gror vildt i Danmark. Meget dekorativ. Danner små grållilla topløg med mild hvidløgssmag. Kun yngleløg. **BE(V)**

Skovløg (Allium scorodoprasum). Eges have i Aalborg. **GO(V)**

BØNNER

Tørrebønner: buskbønner

Borlottobønne, lav. FS 601 Oprindelig købt hos Franchi Sementi (italiensk frøfirma). Kraftige spirer og sunde planter. Fint udbytte. Flotte, flammede bælg i pink/hvidt. Høstes i september, når bælgene ikke længere har antydning af hvidt. Bønnerne bælges og tørres eller fryses. **GR(F)**

'Feijon Preto'. FS513 Lille sort bønne, på busk op til 70 cm høj. Den vil gerne have noget at slynge sig om, ellers tager den kvælertag på naboerne. Desuden løfter det bønnerne op over jord og fugt. Godt udbytte, måske endda bedre end 'Prinsesse'. Opr. Brasilien. **EK(F)**

"Gotlandsk Brunböna". NGB 2578. FS192 Gotlandsk landrace, tørrebønne indsamlet af Nordisk Genbank. GG har sammenlignet de frø der var i omløb i Frøsamlerne med nyanskaffede frø fra NGB, og har kunnet konstatere at de er ens.

Hun beskriver sorten som "en nordisk type af den italienske borlottobønne." Buskbønne med højt udbytte af hvide nyreformede bønner med rød-violette prikker og striber. Smager godt både i grøntsagssuppe og salat. Større bønner end "Stella". **GG(F)**

Hutteriternes soppböna. FS606 En rigtig god og nem bønne, middeltidlig, kraftig og kompakt buskbønne. Frøene er grå-grønne og har en afrundet form, næsten som ærter. Hutteriterne er en østrigsk sekt der emigrerede til Canada i 1750. **SESAM. NC(F)**

Pawnee. FS195 Fået fra Eilif Aas – kommer fra SSE. Glimrende tørrebønne til det danske klima. **NC(F)**

'Prinsesse'. **FS196** Buskbønne. Gammel sort - nævnt i danske havebøger tilbage til 1900 eller før. Lav, robust og hurtig i udvikling. Stammer fra familien Mortensen, Skringstrup v/ Mariager (vegetarer der har dyrket den længe – vi kender historien ca. 100 år tilbage til Kvong i Vestjylland. Familien fik besøg af læge Mikkel Hindhede og andre, der var interesseret i at studere deres levevis.). **MJ(F);IN(F);EK(F);**

'Sakramentsbønne'. **FS552** Gammel sort fra Nordtyskland, gennem SamenArchiv i Rednitzhembach. Smukke hvide bønner med en rødbrun tegning omkring navlen. Med lidt god vilje kan denne siges at ligne en monstrans (en rigt udsmykket beholder til nadverbrødet), en nonne, eller en engel. Ikke velegnet som grønne bønner men meget stort udbytte af tørrede bønner. **LT(F)**

"Svensk brun bønne". **FS525** Oprindelig købt i supermarked i Eskilstuna (økologisk kvalitet) i starten af 90'erne, hvorefter jeg har sået den og fået et pænt udbytte hvert år lige siden. **GG(F)**

Tørrebønner: stangbønner

Borlottobønne, 'Lingua di Fuoco Nano #2'. Høj, ca. 2 m. (så de er nok ikke "nano" typen alligevel). Store bælg, som skal sidde længe. Bønnerne er hvide med flotte røde tegninger. Anvendes i klassiske italienske retter. Oprindelse Bröderna Nelsons frøfirma. **ID(F)**

'Chabarowsk'. **FS514** Borlotto-type, lyse frø med mørklilla marmorering, meget smuk. Spirer godt, modner tidligt og pænt udbytte. Opr. markod i Chabarowsk i Sibirien (J. Nousch) via G. Bohl, SamenArchiv. **KI(F);AH(F)**

Folmer Rommes italienske stangbønne. FS201 Borlotto type, kun ca. 3 m høj. Stort udbytte. Kortere udviklingstid end Frøposens Borlottobønne. Fin til tørrede bønner, ikke særlig god som grønne bønner (bælgen sej og med ribber). Store og lange bælg, lysegrønne m/røde striber, senere rødmeleerede. Opr. frøsamler Folmer Romme. **FP(F);IJ(F)**

"fra Guatemala". **FS217** Madbønne, trivelig og nem sort til at høste til modenhed. Fra Guatemala indianere i højlandet. **AC(F)**

Volga-tyskernes bønne. FS202 Ruslands Katarina den Store indskrev tyske bønder til opdyrkning af stepperne ved Volga-floden i 1762-63 (samme tid og fra samme område som 'kartoffeltyskerne'). Deres efterkommere, der fik en autonom republik under Lenin, blev af Stalin deporteret til kz-lejre i Centralasien og Sibirien, og efter rehabiliteringen i 1956 bosatte de sig i området. Denne tørrebønne har været i en tysk familie i mere end 65 år. Ca. 2 m, grønne bælg med røde striber. **LT(F- originale frø fra 2005)**

Grønne bønner: buskbønner

'Fanium'. **FS 607** Opr. hollandsk handelssort, skaffet i 1984 af en planteavlskonsulent til grønsagsavler Kaj Jensen på Nordfyn. Den forblev avlerens favoritsort resten af livet. Den kom videre til en ven af familien og derfra til en frøsamler. En lav plante med lange tynde sprøde bønner, meget sprøde og velsmagende. Fortjener at blive kendt og bevaret. **AA(F)**

'Hundrede for én'. **FS210** 30-45 cm høj. Den er rimelig tidlig, med lange kødfulde bønner med mild smag, og kan spises over lang tid. Modne frø er gråbrune med hvide tegninger - smukke! Gammel sort, nævnt i kataloger før 1900. Den vi har, er fra 1950'erne, opgivet hos Ohlsens Enke i 1965 - men passer ikke til beskrivelsen i deres kataloger(!). Opr. NGB (acc. nr. 9298). **IN(F);LT(F)**

'Jumbo'. **FS211** Noget krybende og væltende buskbønne (evt. lidt støtte). Modner over en lang periode. Store, flade, brede bælg. Planten fylder meget, men bønnerne er velsmagende ("rigtig bønnesmag"), og udbyttet er godt. Kuldetålende. Opr. Oregon, USA. **MH(F)**

'Nerina'. **FS212** Grøn buskbønne, vistnok kaldet perlebønnetypen på den oprindelige frøpose, som

jeg købte i Brugsen for ca. 10 år siden, og jeg er ikke stødt på den siden. Små tætte planter, som er meget yderige og stabile uanset vejret. Den giver en stor mængde små tynde meget smagfulde og meget lidt grove bønner. Selv hvis man glemmer nogle bønner, bliver de ikke grove i det. Varmeste anbefalinger. Ikke i handelen mere. **HL(F)**

Denne sort er værdifuld og det ville være godt hvis flere ville afprøve og evt. adoptere den!

'Provider'. FS213 Stort udbytte af velsmagende snittebønner. Kan sås meget tidligt - omkring 1. maj, og har god kulde- og fugttålsomhed. Opr. Frøposen. **FP(F)**

'Purpiat'. FS608 Havebønne der er udgået af Runåbergs sortiment. Det er en dejlig tyk lilla snitbønne, lav og tidlig og den spirer godt ved tidlig såning. **KM(F)** Se mere her i Karnas have: http://havelyst.dk/haver/karnas_have/planter/134.html

Grønne bønner: stangbønner

Jeminez. FS205 Lange bønner af "Romano" type, brede og flade med rødlig striber. Meget lækre. Meget sene på friland. Har også været god i drivhus, hvis man har plads til den slags.

'K.F. Granaths minne'. Fra Sesam, angivet som pralbønne, men er en høj havebønne af *Phaseolus vulgaris*-arten. Smuk lilla blomst og mørklilla bælg. Hurtig til at spire og tidlig, mange bælg. Smagen på det jævne – jeg dyrker den ikke mere. Den vil være fin til pynt og spising hvor bønnesæsonen er kort. **MG(F)**

"Kjems' pea bean" (tidl. Suzannes) **FS206** Suzanne har fået bønner fra Lise Plum, der har dyrket dem i 32 år, og som har fået dem fra familien Kjems, som har haft dem i familien siden 1890'erne. Kjems rejste til Amerika for at lede en dansk folkehøjskole i Michigan. Faderen døde, og moderen drog tilbage til Danmark i 1897 med sine 5 børn. Med i bagagen var bønnerne. I øvrigt ligner bønnerne de andre Pea-beans i vækstformen. Yderig, robust, med lyslilla blomster og 10-12 cm lange, svagt krumme grønne bælg med lilla striber + pletter, velsmagende, bliver praktisk talt ikke ribbet. Frøene rundagtige, flødefarvede med lilla striber + pletter. **GG(F);FP(F);NF(F);IJ(F);MH(F)**

"Pea bean". FS207 Temmelig hårdfør stangbønne. Små runde frø, hvid/røde i korte bælg.

(Kaldes nogle gange 'Yin/Yang', men dette navn bruges i forvejen til en sort/hvid tørrebønne m/ sort øje.) Smager godt. Kan bruges som friske grønne, friske bælgede eller tørrede bønner. Bliver ikke ribbede, men de tykke bønner løsnes under kogning. Opr. Heritage Seed Library, HDRA, GB. **MH(F);LT(F)**

Voksbønner: buskbønner

'Beurre de Rocquencourt'. FS609 Voksbønne. Gammel fransk sort med meget lange, smørgule voksbønner med helt sorte frø. Bærer mange, meget smagfulde bønner. Opr. Th. Etty. **KI(F)**

'Mont d'or'. FS573 Let rankende vækst med korte, brede bælg. Dejlig voksbønne. Opr. Frøposen. **FP(F)**

Voksbønner: stangbønner

'Burro d'Ingegnoli'. FS610 Lange gule bønner af Romano-type, ligner 'Gold of Bacau' (faktisk kan jeg ikke se forskel) og har samme lækre smag, men modner senere og har hvide frø i modsætning til gråbrune. Udgået af Ingegnolis sortiment (sorten med samme navn er nu en buskbønne). Navnet siges at være synonym for 'Meraviglio de Venezia', en gammelkendt italiensk sort. **LT(F)**

'Gold of Bacau'. FS483 Lange, brede og meget lækre bælg. Meget tidlig af en stangbønne at være – især en Romano type. Min favorit-bønne pga. den lækre smag. Oprindeligt doneret til SSE af venner i den nordrumænske by Bacau. **KI(F);MJ(F);AH(F)**

ÆRTER

Sukkerærter og brydmarværter (slikærter)

Begge disse har bælg uden hinde og spises hele. Sukkerærter høstes og spises mens de er helt tynde; slikærter udvikler tykke bælg, der spises inden ærterne indeni udvikler sig.

'Engelsk Sabel'. FS012 Denne ært er en af de virkelig gamle sorter i Danmark – ses i katalogerne tilbage i 1860'erne. Engelsk Sabel er en gammel engelsk handelssort. 150-170 cm, middeltidlig. Giver stort udbytte. Brede, temmelig mørke, typisk sabelformede kødfulde bælg af høj kvalitet, ca. 8,8 x 2,2 cm. Modtagelig for meldug. Opr. SESAM. **BS(F)**; Opr. Runåbergs Frøer. **IN(F)**

'Golden Sweet'. FS528 Høj sukkerært, smukke tofarvede lilla blomster og lysegule bælg, dekorativ. Opr. nederlandsk frøsamler. MG(F)

'Oregon Sugar Pod'. Kendt amerikansk sort, halvhøj, vokser langsomt og bærer længere end de fleste sukkerærter. Godt udbytte. Opr. handelssort fra Impecta. MG(F)

'Purple Podded mangetout'. FS223 Fra før 1911, men nu droppet fra EU listen. Høj plante, smukke blomster og bælg, meget dekorativ. Som med andre lilla sukkerærter er den noget mindre sød end de grønne (i hvert fald efter vores mening). Opr. HSL. MG(F)

*'Spring Blush'. FS611 Høj slikært (brydmarvært) fra Alan Kapuler, Peace Seeds. Del af et forsøg på at forædle lilla bælg – men denne har tofarvede lilla blomster, grønne bælg med svage lilla striber og lilla pletter på stænglerne. Meget fin kvalitet og bærer længere end de fleste slikærter, fordi den bare bliver højere og højere. LT(F-kun et par portioner)

'Sugar Snap'. Lille, men givtig slikært. Har givet en fin høst i år over længere tid. Smagen er udmærket og frisk. Har fået disse frø af Seed Ambassadors. MG(F)

'winterkefe' eller "winterkefer". FS245 (Navnet betyder "winter-sukkerært", vistnok på en tysk dialekt. 'Kefe' er ærten og 'kefer' er ærteplanten. Vi har været usikre på det. Husk at bruge FS nr.!) Meget speciel ært, der kan sås om efteråret (omkring eller lidt før 1/11) og overvintrer en almindelig dansk vinter som små spirer (!). Giver tidlige ærter - ca. 1/6-, der er bedst spist som sukkerærter (med skal) som helt unge, da de med alderen bliver lidt beske/bitre. Anvendelig i madlavningen, store lidt grove men velsmagende ærter. Afgjort en god afgrøde for dem der gerne vil have en aktiv jord hele året. Sorten blev doneret i 1998 af Dr. Maria Finck fra Kassel Universitet og har været genstand for et ret omfattende dyrkningsforsøg på Center for Biodiversitet. MH(F); GG(F); MG(F) NB: Vi mangler adoptanter til denne sort og håber at nogle der afprøver den vil melde sig til koordinatoren Mette Westergaard Nielsen på mettewn@gmail.com.

'Ögonært'. Svensk lokalsort af sukkerært. NC(F)

Marværter (de fleste har rynkede frø)

'Alderman'. FS527 Høj ært, tidligere end vores andre høje ærter. Ifølge Reimer Seeds er denne sort synonym med Tall Telephone Sweet Pea. Ældre sort, opr. Kings, England. Stadig i handelen i få engelske frøfirmaer. MG(F)

'Brudager ært'. FS234 1-1,10 m høj. Meget dejlig og sund plante. 7-11 ærter i bælgen. Kraftig og mørkegrøn plante. Meget velsmagende. Skal bindes op. Niels fra Ærø har fået den af en lokal gartner der har dyrket den i mange år, frem til 1970'erne. NF(F)

'Faster Kirstens høje ært'. FS600 MJ skriver: "Vi har dyrket denne i 35 år. Har fået den af min faster Kirsten som igen har fået den fra et familied medlem på Odder-egnen – vi kan føre den tilbage til 1920'erne, til Lauersen slægten, der var kendt i højskolekredse. Det er en meget høj ært, ca. 2,5 m, store fyldte bælg – familien har kaldt den for "elefantærten" De har oplevet at en kogekone ved en konfirmation nægtede at bruge så store, grove ærter, indtil hun lige havde smagt på dem. De har en let bitter smag, synes nogen, jeg synes bare at den smager meget, meget godt." Kun til adoptanter – se Introduktionen.

'Gloriosa'. Lav marvært fra Estisk handelssort. Sorten er ikke i almindelig handel. Yderligere information ved prøvedyrkning. MG(F)

'Grams høje ært'. FS237 (tidligere under navnet "Mettes høje ært"). Sød, god smag. Familiesort, doneret til Frøsamlerne af Mette Alkjær. Stammer fra Mettes farfar, der havde ærterne fra en slægtning, Hans Hansen Gram, en kendt gartner og frugtavlser i Svendborg. Ligner Holgers, Juttas osv. GO(F);MG(F)

'Gyrithes ærter'. FS236 2,5 m høj meget rigtydende marvært med fantastisk god smag. Høst 10-13 uger efter såning. Sorten stammer fra Gyrith Bøjehøj, hvis familie har dyrket den siden et familiemedlem omkring 1860 bragte den med hjem fra USA. ID(F);IJ(F);MG(F)

'Holgers høje ært'. Den bedst smagende ært vi har prøvet. Stort udbytte. Opr. PØ dyrkningsforsøg, doneret af Gundersen familien. Der er tydeligvis 2 sorter af "Holger", der har fået nye FS-numre. Den ene har smalle spidse V-formede bladflige ("kaninøre") - de bladlignende gevækster omkring stænglen ved hver forgrening (eng. stipule). Denne er "Lille" Holger, FS235a.

Den anden har meget større, runde og overlappende bladflige: **"Store" Holger, FS235b**. Begge er 2-2,5 m høje. Andre kendetegn, som f.eks. antal bælg og antal ærter pr. bælg, har varieret meget med sted og vækstbetingelser – så disse kan man ikke med sikkerhed bruge til at skelne mellem "Store Holger" og "Lille Holger".

Alle udbydere har frø af begge varianter – du bedes indicere hvilken, der ønskes (evt. dem begge). Hvis du vil være med til et lille forsøg med at iagttage disse varianter, kontakt venligst Molly (MH på udbyderlisten). NB: Frøene skal ikke bestilles hos Molly. **IJ(F); MG(F)**

'Hurst Green Shaft'. Middelhøj sort (75-100 cm) Meget lange bælg med 9-10 ærter. Ærterne kan høstes over en utrolig lang periode og holder sig længe søde og gode uden at blive melede. Det er en meget velmagende og sund sort, som ikke let bliver angrebet af sygdomme. Opr. Fothergills. **MG(F)** Opr. Chiltern Seeds. **GO(F)**

"Høj ært fra Odense". **FS612** 200-225 cm store, søde, yderige og MEGET velmagende sort, kræver god opbinding - men det er besværet værd. Fik den af en kammerat fra Odense i midten af firserne. **MT(F)**

"Jutta´s høje ært". **FS239** Gave fra Jørgen Møller, Århus. Høj (ca. 2 m) velmagende ært, bevaret af en nu afdød ven af familien. **IN(F);MH(F);MG(F)**

'Jof'. **FS238** Middelhøj (150 cm), produktiv, vores favorit i mange år, før den forsvandt fra kataloget hos frøfirmaet i Hjørring (Haveselskabets Frøforsyning), der anbefalede den i 1960'erne. Handelssort, opr. hollandsk, står på accessionslisten hos Netherlands Genbank. Karna Maj og Molly modtog denne fra mangeårig bevarer. **MH(F);GO(F);KM(F)**

"Karls høje ært". **FS613** AE skriver: "Min far, Karl Rasmussen, var ca. 1935 herskabsgartner hos direktør Peter Mogensen, Aarslev Sav- og Hammerværk i Brabrand. På en rejse i Frankrig lærte denne nogle ualmindelig gode ærter at kende og tog frø med hjem. De blev naturligvis overladt min far til dyrkning og han fremavlede dem. Efter ham min mor, og en bror af mig stadigvæk. Derfor er der garanti for, at de stadig er i dyrkning. Bælgene har det med at puste sig op tidligt, så de overskåret har et tværsnit som et 8-tal, og plukker man dem på det stadie, bliver man snydt. Kernerne er da meget små og intet værd.

Kenderen lader dem så blive hængende noget længere, end man ellers gør. Lige når de begynder at blive runkne og lysere, er kernerne MEGET store og stadig friske i smagen.

Mht. smag og kernestørrelse ligner de Maries høje ært, men det er ikke den samme sort." **KB(F)**

NB: Vi mangler adoptanter til denne sort og håber at nogle der afprøver den vil melde sig til koordinatoren Mette Westergaard Nielsen på mettewn@gmail.com.

'Kelvedon Wonder'. Tidligbærende sort, Bælg knap 10 cm lange med 7-9 ærter i. Lav sort, behøver ikke støtte. Modstandskraftig mod sygdomme. Varmekrævende og bør sås sent i maj-juni når jorden er mindst 10 grader varm. Høstes 2,5 mdr. efter. Opr. Brøderne Nelsons. **MG(F)**

"Maries høje ært". **FS240** Den herlige historie om Maries ærter starter i Norge. Her vokser Marie Sand op på en gård på halvøen Hurum, og her dyrker hendes familie de høje ærter. Da Marie i 1893 bliver gift med en sydsjællandsk bonde og flytter til hans slægtsgård, Transinggård, så flytter ærterne med. Vores donor, der også hedder Marie, er barnebarn af Marie Sand, og nu selv bedstemor. Så Maries ærter har været dyrket af den samme slægt i mere end hundrede år. Se mere på Frøsamlerens hjemmeside under "De gode historier." **MG(F);NF(F)** **NB: Vi mangler adoptanter til denne sort og håber at nogle der afprøver den vil melde sig til koordinatoren Mette Westergaard Nielsen, mettewn@gmail.com.**

'Prince Albert'. **FS242** Handelssort fra Thomas Etty, fra før 1837; annonceret fra 1842 – Tidlig, 42 dage fra såning til høst (!) Måske en variant af 'Early Frame' type af 'Tall White' ærter – også sat i forbindelse med 'Dicksons First & Best', og 'Caractacus'..... (Se „Roots of vegetables“ – Thomas Etty) Populær 1800-tals sort. 100 cm høj. Ifølge SESAMs årbog synonymt med 'Sansters no.1' og 'Ringleader'. Afprøvet i museumshave på Samsø i 2006: "Blev meget høj og gav stort udbytte. Blev af museumsgæster vurderet som "ganske som at smage min barndoms ærter". **IN(F); BS(F)**

"Stevens høj ært" (Tidligere "Flemmings høje ært"). **FS243** 2-2,5 m høj marvært, store velfyldte bælg, velmagende, holder sødmen længe. Lokalsort fra en gammel dame på egnen, bevaret af familien Hansen fra Stevens gennem 45 år. **BG(F);FP(F);NF(F)**

“**Videmose**”. **FS246** Gammel familiesort fra Heine Refsing. Høj, uensartet modnende. God kvalitet, holder lang tid, dog mindre god end f.eks. Ping Pong i sødme og saftighed, siger én. **MG(F)**; **NB: Vi mangler adoptanter til denne sort og håber at nogle der afprøver den vil melde sig til koordinatoren Mette Westergaard Nielsen på mettewn@gmail.com.**

Skalærter (de fleste har glatte frø)

En underafdeling af haveærter, med runde glatte frø der typisk bruges til kogeretter, eller som meget unge til de tidlige spiseærter.

”**Goroh**” (= ”ært”). **FS227** Gammel sort fra Kalmutskaia regionen i Rusland. Hvide blomster og ret små runde grønne frø. Oprindeligt fra Dr. Tatiana Veronina (Moskva) via SSE til Eilif i Norge, hvorfra vi har fået den. **MG(F)**

’**Meteor**’. 60 cm høj vinterært. Meget kuldetolerant og kan sås tidligt om foråret eller allerede om efteråret. En af de tidligste sorter til friskkonsum. Opr. Fothergills. **MG(F)**

’**Ringeriksert**.’ Den første madvare i Norge med beskyttet oprindelsesbetegnelse, og den ældste landbrugsvarer, der stadig findes i kultur. Dokumenteret på én gård fra 1823, men mange hundrede år gammel. ”Sætermad”, bruges kun kogt, til kraftige supper og stuvninger. Doneret til os af et medlem af den norske ”Planteklubben”. **LT(F)**

Gråærter & markærter (*Pisum sativum* var.)

“**Errindlev ært**”. **FS 598** Meget fine små ærter. Tørreært, 30- 40 cm høj spinkel plante, smukke blomster. Bælgen tørrer næsten væk. Skal bindes op. Interessant på grund af størrelsen. Karna Maj har fået den fra en 80-årig dame fra Lolland og har videregivet den til Frøsamlerne. **AB(F);NF(F);SH(F); NC(F)**

”**Lollandske Rosiner**”. **FS230** Meget gammel sort af gråærter, der kom til os via Tina Hansen fra en ældre samler på Lolland. Om de lollandske rosiner har han fortalt, at de blev brugt som forråd før man fik kartofler, og at der blev solgt 44.000 tønder ærter til de københavnske arbejdere på et år. De forbliver hele, når de er kogt - skal koge et par timer. De gik ud af produktion på Lolland for ca. 100 år siden. Skal sås meget tidligt og blive helt tørre på planten. **KI(F);AB(F);ID(F, kun få)**

ANDRE BÆLGPLANTER

Pralbønner (*Phaseolus coccineus*)

’**Black coat runner bean**’. **FS553** Frø fra Sarah og Andrew fra Oregon (Seed Ambassadors). Meget flot kravlebønne fyldt med mørkerøde blomster, der bliver til store sorte bønner. Roden skulle kunne overvintre og skyde igen til foråret. **LT(F);IN(F);BG(F)**

’**Liberty**’. **FS614** Nu udgået handelssort fra Haveselskabets Frøforsyning. God produktion af lange bælg (bruges til konkurrencer); røde blomster. Bønnerne er lilla-brogede. Findes i år kun hos RHS og enkelte engelske frøfirmaer – sidste år kunne jeg ikke finde den. **NC(F)**

*”**Spansk hvid bønne**”. Kæmpestore flotte hvide bønnefrø, som anvendes friske eller tørrede. Frøene er kæmpe store så jeg troede først at det var en hestebønne. Opr. købt i Madrid. **MG(F)**

’**Sunset Runner Bean**’ (*Phaseolus Coccineus*). Dejlig pralbønne med rosa-laksefarvede blomster. Opr. SSE. **KI(F)**

“**Østrigsk**”. **FS255** Meget kraftig plante med røde blomster, lange grove, men velmagende bælg, der er forholdsvis sene til at få ribber, har lilla/sorte frø. **MH(F);EK(F-2007);FP(F)**

NB: Vi mangler adoptanter til denne sort og håber at nogle der afprøver den vil melde sig til koordinatoren Mette Westergaard Nielsen på mettewn@gmail.com.

Fladbælg (*Lathyrus sp.*)

Knoldfladbælg (*Lathyrus tuberosus*). Opret - klatrende bælgplante med ægformede parvise småblade og rosenrøde blomster hele sommeren. Spiselige knolde. Gammel europæisk madplante, findes hist og her forvildet i Danmark fra tidligere dyrkning. Knoldene er dybt nede. Planten er flerårig. Opr. Handelssort fra Impecta Handels. **MH(F)** Fra fjeld-landsbyen Kaban i Dogustan, Tyrkiet. Opr. Sesam. **GO(F)** Opr. fra Slettebjerg syd for Hillerød. Forvildet? Siden forsvundet fra findestedet, evt. pga. tilgroning. **NC(F)**

Græs-fladbælg (*Lathyrus nissiola*). Se under EFTERAFGRØDER.

Sojabønne (*Glycine max*)

'Fiskeby'. **FS256** Nem afgrøde; udbyttet afhænger af såtidspunkt. Kan blive stående lige til frosten, hvorefter de tørre bønner høstes. Kan også høstes grønne. De tørre bønner anvendes til sojamælk, spirer eller tofu. Opr. handelssort for ca. 20 år siden – dyrket lige siden hos Niels på Ærø. **KI(F); MJ(F-kun få)**

'Kuromane' / 'Hokkaido Black'. Sort sojabønne, der oprindeligt kommer fra den nord-japanske ø Hokkaido. Opr. SESAM. **MJ(F)**

Valske bønner (*Vicia faba*)

'Bobs Fava'. **FS248** Store og flade "bønner". Skyder igen efter 1. høst, yder meget, er frodig og har en usædvanlig evne til ikke at blive angrebet af bladlus. Højde ca. 120 cm. Giver et pænt udbytte af store grønne bønnefrø, ca. 5 pr. bælg. Opr.: Bob fra regionen Cotswolds, England. **GG(F);J(F);AH(F)**

'Crimson Flowered Broad Beans'. **FS249** Lille plante, gammel engelsk sort med røde blomster. Lille udbytte af små hestebønner. **GG(F)**

'Estisk Fava'. **FS250** Landsort fra Estland. Stærke, høje planter. En meget uensartet sort hvad angår frøenes udseende. Med blandet hvide-grønne og lilla-sortede frø. Fra min dyrkning i år giver de hvide frø kun hvide bønner, de lilla frø giver ½ hvide og ½ mørke frø. Er der oplysninger fra andre avlere - spørger MH? (Se Søren Holts blog: <http://skrubtudsen.wordpress.com/category/heirloom/> om et avlsprojekt med disse bønner. Red.) Blomster muligvis lidt mindre end Bob's Fava, men ellers ligner planten denne en del. Frøene er store, og der er 3-5 pr. bælg. Planterne er store og trivelige, medium bladlusfølsomme. Landsort fra Estland, doneret af gl. lærerinde i Pärnu. **FP(F);MJ(F);MH(F)**

NB: Vi mangler adoptanter til denne sort og håber at nogle der afprøver den vil melde sig til koordinatoren Mette Westergaard Nielsen på mettewn@gmail.com.

*"Min egen lystige krydsning" af 22 sorter som jeg har prøvedyrket. OBS. Meget variabel, frø fra planter som gav størst udbytte. **MG(F)**

'Nekrassow Fava'. **FS253** Arvesort siden ca. 1930 hos en volgatysk familie nær Omsk i Sibirien, medbragt fra den lille by Nekrassow (opr. Norga) ved Volga-floden, grundlagt i 1767. 90 cm høje planter, sort/hvide blomster, korte bælg. Sorte bønner. Godt udbytte. Fra Lothar Juffa. **NF(F);NC(F)**

"Polsk bønne". Doneret af Pawel Wedrowski, der driver Galleri Brantbjerg på Odsherred. Familiesort med store gyldenbrune bønner. **LT(F få frø)**

'Purple Guatemala' ('Guatemalan Purple'). **FS254** Pænt udbytte, og interessant fordi frøet er rødt/ mørklilla, og den smager godt. Sund plante, ca. ½ m. høj. USA, kommercielt (opr. Guatemala?) **GG(F)**

Sigwards bondböna. Frøene er bukledede og grønne. Godt udbytte: 1m², 36 frø, gav 2,1 kg. bønner. Fra Ösby i Skåne. Fundet ved Frö-uppropet. Opr. SESAM 2006. **MT(F)**

*Valsk bønne, dværg. Pottemix, næsten alle får lilla frø ved modenhed. De lave planter dyrkes bedst i potte, så bælgene holdes fri af jorden. Interessant, hvis man kun har begrænset plads, f.eks. terrasse eller altan. Generelt er planterne mindre, end den kendte sort Sutton Dwarf. Enkelte høje planter kan forekomme, de fjernes før blomstring. **SH(F)**

Øvrige

Aspargesært (*Tetragonolobus purpureus*). **FS530** Lav vækst, 20 cm høj, med meget flotte rødbrune ærteblomster. Udvikler bælg med vinger over en meget lang periode. Bælgene skal høstes ganske små ca. 3 cm lange og spises kogte. Arten findes af og til i handelen, og har tidligere været på vores liste. Der findes så vidt vides ikke sorter af den. **MG(F);KN(F)** Opr. Frøposen. **GO(F)**

*Assyriska bruna kikærter från Besvirino byn. Kikært fra den assyrisk kristne bjergby Besvirino i det sydøstlige Tyrkiet. Dette område ligger i den nordligste del af den Frugtbare Halvmåne, hvorfra de dyrkede kikærter stammer. Oprindelse: flygtning fra Besvirino, nu bosat i Sverige. Kun én lille portion. **SH(F)**

KORN

Amaranth (*Amaranthus* sp.)

'Bärnkrafft' (*Amaranthus cruentus*). **FS487**
Tekst fra Sesam: Proteinrige korn, der kan koges til grød, poppes til popkorn eller iblandes mel til brødfremstilling. Glutenfri. Lysegule korn – den første europæiske sort. Opr. Sesam. **IN(F)**

'Hopi Red Dye' (evt. *Amaranthus cruentus* x *powellii*). **FS330** Gammel sort fra Hopiindianerne. Mørkt blodrøde blade, stilke og frugtstande. Dyrkes mest for frø, men bladene er også spiselige. Meget smuk. **IN(F)**

Boghvede (*Fagopyrum* sp.)

'Hruzowska'. **FS281** Frodig, mørkfrøet boghvede. Lidt uensartet modning. **NC(F)**

Tatarisk boghvede (*F. tataricum*). Småfrøet art der siges at være flerårig. Overvintrer dog ikke hos mig, men sår sig selv i meget begrænset omfang. Spinklere end alm. boghvede. **NC(F)**

Byg (*Hordeum* sp.)

'Arabian Blue'. **FS026** Nøgen byg, 6-radet, let at tærskes, lav. Oprindelse fortaber sig i SSE. **NC(F)**

'Dolma' (*H. vulgare* ssp *vulgare*) Syn.: *H. hexastichon* eller *H. polystichon*. Nøgen 6-radet vårbyg. Oprindeligt udvalgt fra en række tibetanske landsorter. Opr. Eilif Aas via SESAM. **NC(F)**

'Jet'. **FS027** Lilla aks med ret store sorte kerner, nøgenfrøet, vårbyg ; lille udbytte. **NF(F)**

'Sangatsuga'. **FS028** Nøgenfrøet gul vinterbyg. I år dyrket som vårbyg. Lav. **NC(F)**

'Sort 6 radet Byg'. **FS264** Dansk landrace fra 1849. Opr. NGB 8785. **NF(F);NC(F)**

Havre (*Avena sativa*)

'1700-tals Svarthavre'. **FS268** Meget flot sort havre der er nem at dyrke - negene ligner gammeldags fugleneg. Opr. SESAM. **BG(F);FP(F)**

Havre (*Avena sativa* var. *aristata*) **FS016** En almindelig havre, indsamlet omkring 1920 i Danmark, sandsynligvis af Vavilov, og gemt i den

russiske genbank VIR i Skt. Petersborg. Nu genintroduceret i Danmark af Frøsamlerne. I forhold til mere moderne sorter er denne ret høj og med bredt pyramideformet aks. **NC(F)**

'Black Norway' (*Avena sativa* var. *brunnea*). **FS025**. Almindelig havre, men med sorte neg. Meget dekorativ og samtidig trivelig. **NC(F)**

Havre "fra Ribe" (*Avena sativa* var. *brunnea*). **FS265** Sorthavre fra Ribe-egnen. Indsamlet før 1920 – muligvis af Vavilov himself – ellers af en af hans medarbejdere, med betegnelsen "dansk landsort". Genintroduceret fra den russiske genbank VIR i Skt. Petersborg af Frøsamlerne i 2005. VIR nr. K11504. **NC(F);NF(F)**

Avena sativa var. *nutica*, **"Silver oats"**. **FS017** Havresort indgået i den russiske genbank VIR før 1920, med betegnelsen "dansk landsort". Historien i øvrigt ukendt. Fået fra VIR i 2005. VIR nr. 7863. **NC(F)**

'Freja'. **FS266** Havre fra SSE, er oprindeligt købt i frøforretning i Tallinn, Estland. **NC(F)**

'Stormogul'. **FS542** Sorthavre. Også meget flot med lysere strå så det er mere i kontrast til det mørke korn end 1700talshavre. Opr. AB. **BG(F)**

Terra Hulless. Nøgenhavre. Tidlig og siges at være den bedste af typen. Nem at tærskes. SSE. **NC(F)**

Hvede og beslægtede

Enkorn (*Triticum monococcum*). **FS273** Ældste dyrkede kornsort. Svensk/tysk frø. **TN(F)**

*'Hugo Erbe'. Vinterhvede. **NC(F)**

'Indigo hvede' Hvede med lidt lav vækst. Kornene er meget flotte blålige. De er gode at spise både kogt og ristet sprøde. Opr. AB (moderne østrigsk sort). **BG(F)

'Inntaler' (*Triticum aestivum* var. *ferrugineum*). **FS274** Vinterhvede. Meget smuk med stiv, udstående stak. Rødligt - brune aks. Nem at tærskes i hånden. Opr. Tina Hansen **NC(F);FP(F)**

'Mumiehvede' (*Triticum turgidum*). Gammel hvede "fundet bevaret i Ægyptiske grave". Fra Sverige. (Oprindelsen er vistnok et vandresagn, men det er en gammel sort fra Ægypten...NCs anm.). **TN(F)**

Emmer (*Triticum turgidum* ssp. *dicoccon*)

“Hvid”. FS270 Smagfuld oprindelig hvedesort. Er oprindelig opstået ved krydsning mellem enkorn og gedeøjje (regner man med). TN(F)

“Rød”. FS271 TN(F);NC(F)

“Sort”. FS272 TN(F);NC(F)

’Ufricht’. Våremmer. Flot, høj hvede med store flotte kerner. Opr. AB. BG(F)

Spelt (*Triticum spelta*)

‘Oberkulmer Rotkorn’. FS276 Den mest almindeligt dyrkede spelt i Danmark i økologiske og biodynamiske jordbrug. Tysk sort. TN(F)

‘Oberkulmer Rotkorn’ med stak. Som ovenfor men med stak. TN(F)

Majs (*Zea mays*)

‘Maiz Morado’. Helt mørke sortlilla majs som i Peru bruges til at lave en frisk og lækende mørkerød drik ‘Chicha morado’: Majsen koges i en times tid med æbler, ananas, kanel og nelliker, hvorefter den afkøles og smages til med rigeligt citron- eller limesaft. Kræver såning i drivhus for at give kolber i Danmark. Frø er medbragt fra Peru. MG(F)

Rug (*Secale cereale*)

“Midsommerrug”. FS488 Specielt god til halmflettearbejder. Sås 1. juli med 1/3 rug, 1/3 vikke (f.eks. vintervikke) og 1/3 havre (volumendele). Afgrøden slås til foder eller grøngødning i september, og den følgende sommer er der fin rug til halmarbejder så snart der er dannet aks. Ellers er der moden rug i midten af august. Opr. Børge Jensen, Vestfyns Hjemstavnsård. NC(F);FP(F)

Andre kornarter

Hejre. "Bromus Grossus". Græsart med akslignende frøformationer. Kernerne er spiselige. NC(F)

OLIEPLANTER

Sæddodder (*Camelina sativa*). FS489 Dette er en vårsæddodder. Oliefrøplante der siges at have

en meget lang historie i Danmark (tilbage til Bronzealderen). Korsblomstret - frøene meget små. Opr. Den Fynske Landsby ved Odense. NC(F)

EFTERAFGRØDEPLANTER

Græs-fladbælg (*Lathyrus nissiola*). FS304

Interessant og anderledes fladbælg. Tæt og græsagtig vækst, ligner til forveksling en græs i de unge stadier. Planten er en glimrende grøngødningsplante – overvintrer og får året efter meget smukke enlige dybtviolette ærteblomster, og lange bælg. Opr. John Chambers, planten findes vist sjældent vild i syd-England. GO(F);NC(F)

Kaban-fodervikke (*Vicia sativa*). Busk-vikke fra fjeldlandsbyen Kaban i Dagestan. Tidlig, lav land-sort med tofarvede blomster. Frøene anvendes lokalt som ærter i suppe (pas på - arten indeholder giftige stoffer). Fra Elif Aas i Norge, der har samlet den i Kaban i 1992. Kun få portioner. NC(F)

Skjoldsneglebælg (*Medicago scutellata*) ’Sava’.

FS306 Meget lavt udbredende art, vokser glimrende i min have, og har fin produktion af bakterieknolde. Charmerende bælg – ligner nærmest små tætte spiralformede klokker/bikuber/knapper. Opr. frøsamler i Pennsylvania, USA, via SSE. FP(F)

Sneglebælg (*Medicago radiata*). Lille let og elegant opret, men ret varmekrævende sneglebælg. Danner kun få (ingen?) knolde. Mest for sjov. Bælgene meget papiragtige og elegante, ret store. Opr. Kew Garden. NC(F-få frø)

Vintervikke (*Vicia villosa*). Opr. handelssort fra Den Økologiske Have. NC(F)

BÆRPLANTER

(Spørg venligst udbyderen om pakkens vægt)

Jordbær

‘Dybdahl’. FS287 Kendt spisebær - lyst med forlænget hals til haserne. Lidt sen, middel udbytte, fin og sød smag. IN(V)

Pyntejordbær. Røde bær, små, men smager dejligt. LH(F)

‘Senga Sengana’. FS517 Sort fra min tidligere ”nyttehave” – i øvrigt af ukendt oprindelse. Men

det er rimeligvis denne sort. Et fortrinligt spise- og syltebær. **IN(V)**

Skovjordbær 'Rebecka'. (*Fragaria* × *vescana*, decaploid hybrid) Udviklet i 1998 på Sveriges landbrugsuniversitet Balsgård som forsøg på at krydse have- og skovjordbær. Rebecka har alm. jordbærstørrelse, remonterer med god høst i juni-juli, for derefter at give på årsskuddene. Planter til efteråret – kommer på efterårslisten også. Smagen sød og god. Opr. Åke Truedsson. **NF(V)**

Skovjordbær 'Sara'. (*Fragaria* × *vescana*, decaploid hybrid) Fra 1988. Sund og giver et godt afkast. Planter til efteråret – kommer på efterårslisten også. **NF(V)**

Usn 1. Jordbær med hvide bær. Disse planter giver bær med størrelse som pyntejordbær, fine at spise. Snyder fuglene ved manglende farve og skulle være gode til allergikere som ikke kan tåle det røde farvestof i almindelige jordbær. **LH(V)**

*'Zefyr'. Gammel dansk sort (er denne den eneste dansk fremavlede jordbærstørrelse?). Tidlig, velmagende, lidt mindre udbytte end andre siger man. **NP(V)**

Rabarber (40 kr.)

"Uden sortsnavn 1". **FS290** Gammel rabarbersort, kraftigtvoksende og rigtbærende. Yder en blanding af tykke og tynde stilke med overvægt til de tykke, men giver dog kun godt udbytte i foråret. Har været i min families eje siden omkring 1900. **HL(V)**

Brombær

"Brombær usn. 1". Opret, ca. 2 m. Tidligere moden end de rankende. Modner i august og bliver moderat store, hvis de får vand nok. Kan lide lerjord. Bærer på sidste års skud. Kommer fra Beder. **NF(V)**

Øvrige

Japansk vinbær (*Rubus phoenicolasius*). Opretvoksende med små røde glasklare bær. **NF(V)**

Jordbærhindbær (*Rubus illecebrosus*). Giver store røde bær uden den helt store smag, men skulle være gode at sylte sammen med andre bær, eller til pynt på lagkager. **LH(V)**

FRUGTTREER (40 kr.)

Blomme

"Alstrup-blomme". **FS293** Vild, rodægte og lokal sort. Små (ca. 2 cm x 3 cm) blå velmagende frugter. Fra vores have som er ca. 100 år gammel, ejendommen "Hevil". **EK(V)**

"Gjerrild blomme" (*Prunus domestica* ssp. *domestica* eller *domestica* x *insititia*). **FS295** Blomme eller kræge-krydsning. Kratdannende, ved rods kud. Velmagende blomme, røde, større end mirabeller, til friskkonsum og syltebrug. Opr. Gjerrild. **MH(V)**

"Saras gul-grønne Gjerrild blomme". **FS511** Muligvis en "havreblomme" sort. Rodægte blomme. **MH(V)**

Sveskeblomme. FS296 Rodægte sort, lille til mellemstort træ. Bærer jævnt hvert år små til mellemstore sveskeblommer, der modner i oktober. Frugterne er søde, velmagende og slipper nemt stenen. Fundet i min gamle have, hvis forrige ejer havde stedet i over 45 år. **HL(V)**

Kirsebær (*Cerasus vulgaris*)

Surkirsebær. FS331 Rodægte kirsebærstørrelse, lille til mellemstort træ. Bærrene er gode til saft og syltning, mindre gode til at nyde friske. Fundet i min gamle have, hvis forrige ejer havde stedet i over 45 år. **HL(V)**

MEDICIN-, DUFT- og FARVEPLANTER

Ambra (*Artemisia abrotanum*). **FS555** Halvbusk med sølvagtige findelte blade. Snapseurt, tidligere brugt som lægeplante. Lægges i skabe mod møl. Doneret af en dansk udvandrer, nu bosat i Californien, som læste om Frøsamlerne i Danish Immigrant Museums blad. Opr. en gammel dame, Alma, hvis bedsteforældre – Carl August og Josefine Anna Torp – kom til Californien fra Troense på Tåsinge som nygifte i 1890, medbringende planten til deres ny frugtplantage. **LT(V)** Leveres som småplanter henne på sommeren, tidspunkt usikkert.

Ammi visnaga, "Tandstikkerurt". Bruges bl.a. mod krampe, ved astma og som urindrivende.

Enårig plante, sås på voksestedet. Fra Planteressource Foreningen Langelands Plantemedicinhave ved Tranekær Slot. Opr. handelsfrø fra Thompson & Morgan. **KJ(F)**

Aztekisk sødurt (*Lippia dulcis*, *Phyla dulcis*). Drivhusplante eller hængeplante i stuen med lange ranker. Duftende, danner et intenst sødt smagsstof. Let parfumeret og kan bruges i te. Der eksperimenteres med den som sukkererstatning. Frø spires udækket ('lyskimer'). **NP(F)**

Bleg Solhat (*Echinacea pallida*). Virker antiseptisk og blodrensende. Fra "Den gamle gartners have" på Fyn. Stauede, sås inde, kan med fordel stå 1. år i potte, der flyttes i drivhus om vinteren. Fra Planteressource Foreningen Langeland, opr. det engelske frøfirma Thompson & Morgan. **KJ(F)**

Blodstillende bibernelle. (*Sanguisorba minor* ssp. *minor*). Kendt lægeplante, der er en glimrende salatgrøntsag også, med en mild agurkesmag på de kønne blade. I øvrigt en urt der ikke bør spredes i nærheden af naturlige bestande, da planten er en gammel kulturplante der signalerer ældre dyrkning. **NC(F)**

Bukkehorn, blå (*Trigonella caerulea*). Enårig 50-90 cm høj bælgplante med små knipper af stålblå blomster. Planten dufter stærkt (af karry? toast?). Har tidligere været anvendt som både foderplante og lægeplante, og i ostefremstilling i Alperne. Kan muligvis have en fremtid som grøngødningsplante. **NC(F)**

***Bulmeurt** (*Hyoscyamus niger*). Reliktplante fra Børgholm Kloster. **NC(F)**

Farvereseda, Vau (*Reseda luteola*). 2-årig. Danner bladrosen 1. år. 2. år ca. 1 m højt aks med små lysegule blomster. Har været brugt til farvning af garn. Disse frø stammer fra "garn-damerne", som farver uld hver sommer på Samsø. **IN (F)**

Farvevæjd (*Isatis tinctoria*). Smuk gul blomst 2. år, bliver 1,5 – 2 m. høj. Kan bruges til at farve tekstiler indigoblå. Fra min nabos have, oprindeligt fra Bornholm. Opr. 1996 eller før, fra frø købt i DK. **SH(F)**

Hjulkrone (*Borago officinalis*). Smukke blå blomster, der kan bruges som pynt i salat og kolde drinks. Dufter svagt af agurk. Frøene (olien) indeholder gamma-linolen-syre, der er vigtigt for

stofskiftet og skulle kunne modvirke betændelsesprocesser og fedtaflejringer i blodårerne. Oprindelse Frøposen. **GO(F)**

Kanarisk Hjertensfryd (*Cedronella triphylla*). Halvhårdfør, halvt stedsegrøn busk 1-1,2 meter høj. Dobbelte, lyserøde blomster, bladene med en aromatisk moskus/citron/kamfer duft. **FP(F), LT(F)**

Lakridsrod (*Glycyrrhiza glabra*). Køn ærteblomstret plante med lilla blomster. Roden anvendes – høstes efter 2-3 års vækst. Opr. Frøposen. **FP(V)**

* **Malurt, en-årig** (*Artemisia annua*). Syn.: Kinesisk Bynke, 'Qin Hao.' Bliver en stor plante; hurtigvoksende og meget aromatisk. Medicinplante - anvendes i Kina i visse egne som bittertsmagende salatgrøntsag. **FP(F-fra 2008)**

Marietidsel (*Silybium marianum*). Flot tidsel med hvidmarmorerede blade med lange torne. Violet blomst. Sås i april på blivestedet. 2-årig. Tiltrækker mange nytteinsekter Medicinsk anvendelse mod lever/galde sygdomme. **BE(F);**

Mynter - ca. 150 forskellige sorter. Jeg har en hel del mynter, ca. 150 mere eller mindre forskellige og der kan tages af en hel del af dem alt efter hvordan vinteren forløber, men der må de interesserede kontakte mig direkte for at få listen, enten pr. brev eller meget gerne pr. e-mail - kjlhansen@mail.dk. **LH(V)**

Pigæble (*Datura stramonium*). Meget giftig plante, der tidligere har været anvendt som lægeplante. Dekorativ og spændende med hvide blomster. Hobbysort uden Frøsamlernummer **NC(F)**

Snerleklokke (*Codonopsis pilosula*). Stauede der forkultiveres. Bruges mod appetitløshed, ved fordøjelsesbesvær og som mavestyrkende. Fra Planteressource Foreningen Langeland, opr. Den Gamle Gartners have på Fyn. **KJ(F)**

Sølvsalvie (*Salvia argentea*). Sås forår og plantes ud. Flerårig. Næringsrig jord i sol. Store sølvgrå, uldne blade. Blomstrer meget flot fra 2. år. Tidl. lægeplante. Bruges ikke i dag som krydderurt. Oprindeligt Frøposen. **BE(F)**

ANDRE NYTTEPLANTER

Artiskok (*Cynara scolymus*). Året 2009 gav de bedste artiskokfrø jeg nogensinde har høstet. Moderplanten er Serridslevgaard, men hver plante efter disse frø bliver sin egen klon, og skal have sit eget navn! Forvent meget stor variation i planterne, både når det gælder kvalitet og hårdførhed. **SH(F)**

Artiskok. Frø fra Serridslevgaard klon. Planterne formeres normalt vegetativt og frøplanter kan være ret variable. **MG(F)**

Daglili, gul (*Hemerocallis lilioasphodelus*). Knopperne anvendes i wok-mad. Gammel landsort. **ID(V)**

Daglili, orangegul (*Hemerocallis middendorffii*). Knopperne kan anvendes i wok-mad. Landbostaude. Fra nu nedlagt landbohøve i Nordsjælland (Højtvedgaard). **NC(V)**

Humle (*Humulus lupulus*) “Den enøjede smeds humle”. Se historien på hjemmesiden. **TB(V)**

Katteurt (*Nepeta cataria*). **FS491** Dette er simpelthen kattens katteurt nr. 1. De elsker planten både i haven, som tørret drys og i legeting, som overgår så at sige alle købte catnipprodukter. Opr. Frøposen, v/ afdøde Vibeke Geertsen. **KI(F)**

Kvan (*Angelica archangelica*). Stor, statelig plante med store skærmblosterstande, gammel nordisk nytteplante. De unge skud kan kandiseres og bruges som sukat eller i stikkelsbær- og rabarberretter. Blade og rødder kan tørres og bruges til te. Frøene kan anvendes som brændevinskrydderi. Skal helst sås i efteråret eller i det allertidligste forår (“kuldekimer”). Toårig, men blomstringen finder oftest sted efter 2-3 år, hvor efter moderplanter dør. Opr. Frøposen. **GO(F)**

Pilestiklinger. 30 forskellige sorter (henvend dig til Flemming). Pil til flet kan også leveres. **FP(V)**

KRYDDERURTER

Anisop (*Agastache foeniculum*). Flerårig plante med meget kraftig lakridsduft og violette blomster med meget nektar. Blomstrer september. Op til 60 cm. Opr. Frøposen. **GO(F);BE(F)**

Broget oregano. Smager pragtfuldt i en kylling. **LH(V)**

Kommen 'Kanas' (*Carum carvi*). Fra Litauen via Seed Ambassadors. **NC(F)**

Koriander, “Marokkansk” (*Coriandrum sativum*). **FS298** Grønne blade i varme retter, frøene til madlavning og kager. Bedste type til frøproduktion. **KI(F)**

Skotsk lostilk (*Ligusticum scoticum*). **FS521** På dansk også kaldet “søvnurt”. Arten har været anvendt som beroligende middel, men dyrkes nu som krydderurt. Minder om løvstikke i smagen men anderledes. 2-flerårig pæn lille skærmpolte. NB: Gemte frø skal kuldebehandles for at spire. Denne stammer fra Stenomuseet i Århus. **GO(F)**

Sort sennep (*Brassica nigra*). Sort sennep indsamlet af Børge Jensen på gårdsplads, rimeligvis forvildet fra ældre tids dyrkning. Anvendes til fremstilling af sennep, efterhånden dyrkes den ikke mere herhjemme. Ret lav plante, til forskel fra gul sennep er skulperne trykket ind til stænglen, og frøene er ret små (mindre end en mm). Vanskelig at tærskes. Bevaringsværdig sort. **NC(F)**

Sødskaerm (spansk kørvel) (*Myrrhis odorata*). **FS340** Kraftig flerårig plante, der dufter af anis. Vil gerne have skygge og fugtig jord. Gror forvildet nogle steder i Danmark. Blade bruges som kørvel, f.eks. i suppe. De umodne frø har en dejlig smag af lakrids - bolsjer for børn (og barnlige sjæle). De voksne lægger dem i snaps. NB: Skal sås i efteråret eller det tidlige forår, behøver en kuldeperiode for at spire. Oprindeligt frø fra Frøposen. **BE(F);GO(F)**

PRYDPLANTER

Tagetes

‘Crackerjack’ (*T. erecta*). Afrikansk tagetes. Høje storblomstrende tagetes i blandede farver. Opr. Frøposen. **FP(F)**

‘Exquisite’ (*Tagetes patula*). Trivelig tagetes, gul blomst med charmerende røde pletter. Opr. Seed Ambassadors. **SH(F)**

*‘Frances’ Choice’ (*T. patula*). **FS492** Flot, stor og kraftig tagetes, opkaldt efter Frances Hoffman, der var “frøsamler” hele livet, havebrugsmænd og arbejdede for biodiversitet. 8 kronblade, 5 cm lange udbredte, gule og røde. Op til 1,4 m høj. Udviklet af Dr. Alan Kapuler fra Peace Seeds,

Oregon, USA. Opr. "Seed Ambassadors". **LL(F)**

'Ildkongen' (*T. patula*). **FS318** Sorten er gemt af flere uafhængige personer, hvorfor vi nu er sikre på at det er "Ildkongen". Meget smuk, klassisk, høj tagetes. Ildkongen er mørkerød og enkeltblomstrende, 60-80 cm høj alt efter jord- og gødningsforhold. Planter med fyldte blomster skal fjernes ved frøavl. **KI(F)**

'Red Metamorph' (*Tagetes patula*). Det er absolut den flotteste af de Tagetes jeg har haft i år. Den er meget dyb, mørk i farven. Farverne ændrer sig med temperaturen - vinrød i kulden, gule striber i varmen. Rigt blomstrende, lav busk, god til blomstrende hæk i haven. Frø fået af Seed Ambassadors. **LL(F)**

'Sparkler' Marigold (*T. patula*). **FS493** De blev store, kraftige buske (op til 1,2 m) med smukke gule dobbelte blomster. Blomsterblade med interessant kniplinge-agtigt udseende. Udviklet af Dr. Alan Kapuler fra Peace Seeds, Oregon, USA. Opr. "Seed Ambassadors". **LL(F)**

Morgenfrue (*Calendula sp.*)

Morgenfrue, ager- (*Calendula arvensis*). Med små, spidse, gul-orange blomster, og små blade. Ellers som *C. officinalis*. Oprindelse: Københavns Botaniske Have. **NC(F);FP(F)**

Morgenfrue, ager- (*Calendula arvensis*). Meget mindre blomst end *C. officinalis*, orange. Lidt ranglet vækst, spinkel, 20 cm høj. Blomstrer flittigt, længe. Indsamlet i Cortona, Umbria, Italien i 2002. Fundet på en græseng, mellem sparsom nåletræsbevoksning ret højt oppe i bjergene. Flemming Pedersen og NO Crossland har prøvedyrket den, og mener begge det er en *C. arvensis* - agermorgenfrue. **BS(F);NC(F)**

Morgenfrue, ager- (*Calendula arvensis*). Denne er indsamlet på Madeira. **GO(F)**

Morgenfrue 'Brita' (*Calendula officinalis*). Pæn havemorgenfrue indsamlet i Sverige. Opr. SESAM. **NC(F)**

Morgenfrue (*Calendula suffruticosa*). Morgenfrue med gule blomster, lidt mere spinkel end den almindeligt dyrkede *C. officinalis*, denne sort stammer fra Kew Garden. **NC(F)**

Morgenfrue 'Triangle Flashback'. Blomsterne udvikler sig farvemæssigt fra hvidgul til gul til

rødlig. De er meget yndige i buketter. ('Flashback' er en type hvor også bagsiden af blomsten er farvet.) **WP(F)**

Valmuer (*Papaver sp.*)

"Hohøj-valmuer" (*Papaver somniferum*). **FS523** Blandede farver, enkle og dobbelte, mere eller mindre frynsede. Dukkede frem efter rydning af ca. 100 år gammelt jorddige ved foden af Hohøj v/ Mariager. **EK(F)**

Papaver somniferum "usn. 2". **FS278** Fra Polen. Fyldt, meget stor postkasserød blomst. Pænt frøudbytte. Fra polsk indvandrers bedsteforældre. **KI(F)**

*"Pink valmue fra Stevns" (*Papaver somniferum*). Doneret af Elin Eriksen som har dyrket den på Djursland i 30 år. Hendes bror købt en gammel gård (nu i anden eje) på Stevns i 1974. Da blomstrede valmuen i et bed i hele indkørselens længde. Lyserøde, meget fyldte blomster. **LT(F)**

*Tulipanvalmue (*Papaver glaucum*). Laksrød blomst, en lidt dybere tone end almindelige valmuer. Én portion frø. **SH(F)**

Øvrige

Akeleje 'Petite Pompom'. **FS375** Sortsnavn usikkert, muligvis et kælenavn. Jeg er ikke stødt på denne type i frøkataloger. Små tætfulde blomster, nogle med hvid kant. Hos 'Nora Barlow' er det de farvede bægerblade der er dobbelte, her er det de ægte kronblade. Insektbestøvet, så der kan også være andre typer i materialet. **SH(F)**

*Argemone platyceras. Smuk hvid sommerblomst. Absolut værd at prøve. Lav plante (under 40 cm) lidt væltende. Store tragtformede blomster. Opr.: Berlins botaniske have. **NC(F)**

Argemone mexicana. Smuk sommerblomst med gullige blomster. Lav plante (under 40 cm), lidt væltende. Store tragtformede blomster. Absolut værd at prøve. Opr. Berlins botaniske have. **NC(F)**

Asperula orientalis 'Blue Sunrise'. Lille, ca. 15 cm høj, blåblomstret spergel. En meget let og delikat sommerblomst til kanter – tåler ikke skygge og må ikke overvokses af kraftigere planter. Opr. Thompson & Morgan. **NC(F)**

Duftlupin 'Pink Javelin' (*Lupinus mutabilis*).

Etårig lupin. De smukke sartrosa blomster har den skønneste "latyrus"duft. Opr. Primafrø. Hobbysort uden FS-nummer. **KI (F)**

Fjer-blåhoved, California gily-flower (*Gilia achilleifolia*). Den skulle kunne findes i "Den nye nordiske Flora". Ellers oprindelig og vildvoksende i Californien. Dukkede op af sig selv i vores have. Køn lille plante med skærme af ensianblå blomster. **RU(F)**

Georginer, vilde. Røde, enkle. Egen høst fra handelsfrø. **PØ(F)**

Georginer, vilde. Gule, enkle. Egen høst fra handelsfrø. **PØ(F)**

Glaucidium palmatum. Alpin staude der kan blive op til 60 cm. Blomsterfarve: lys lilla. Blomstrer april - juni. Plantested: Halvskygge. Sås ved 18-22° C for 2-4 uger, flyttes til -4 til +4° C i 4-6 uger, flyttes til 5-12° C for spiring (ofte nødvendig med to kuldeperioder). **ID(F)**

Gul fingerbøl (*Digitalis lutea*). Staude. **NC(F)**

Guldvalmue (*Eschscholzia californica*). Sås direkte på voksestedet i slutningen af april-begyndelsen af maj. En dejlig nem plante med rigelig og langvarig blomstring. Enkle, orange valmuelignende blomster. Opr. Frøposen. **FP(F)**

Gyldenlak, "Benedictes gyldenlak". FS498 Stor stabil bestand, selvsået under birk, på sandjord i en meget gammel have. Gjerrild. **MH(F)**

Hvid katost med en anelse lyserød i midten. Meget frodig. Hos mig vokser den som vild. **NF(F)**

Iris spuria ssp. halophila. Cremegul elegant iris. Oprindelse Botanisk Have København. **SH(F)**

Judaspenge (*Lunaria annua*). **FS499** Hvid form; fundet forvildet i lys granskov. **MH(F)**

Kermesbær (*Phytolacca acinosa*). Staude, ca. 1 meter høj. Gammel kulturplante, brugt som farveplante, til saft m.m., hvilket man ikke skal gøre, da den er let giftig. Meget flot. Spredt sig flittigt ved selvsåning. Frøene stammer fra selvsået plante i museumshave. **IN (F)**

Kæmpe balsamin (*Impatiens gladiifera*). Lyserøde-pink blomster ca. 2 m høj. Sjove frøstande der skyder frøene af sted når de er modne. Stammer fra Vedslet og bliver der kaldt

elektrikerblomst, fordi man får "stød" hvis man rører ved frøstanden når den er moden. Planten skal holdes fra naturområder, da den er invasiv! **NF(F)**

Kæmpe natlys (*Oenothera glazioviana*). Indslæbt fra Nordamerika, have- og forvildet plante med masser af gule, store blomster lige til frosten kommer. Tiltrækker natsommerfugle og svirrefluer. Oprindelig i haven da jeg overtog den i 2002. Huset er fra 1880. **MT(F)**

Kæmpe natlys (*Oenothera glazioviana*). 2-årig, danner bladrosen første år. 2. år ca. 1 meter høje stængler med citrongule blomster, som trods navnet kl. 8-blomst også ofte er åbne om dagen. Disse frø stammer fra Beyergårdens have i Nordby, Samsø. **IN (F)**

Mauretansk katost (*Malva sylvestris* ssp. *mauritanica*). Flerårig og meget smuk katost med mørkt rødviolette blomster. **FP(F)**

Middagsplante (*Aptenia cordifolia*). Opr. Volterra, Italien. Fra en havebeplantning. Det er en meget elegant sukkulent plante med meget små stærkt lilla blomster. Planten er helt lav (under 10 cm), krybende og tæt bunddækkende. Blomstrer hele sommeren og indtil frost. **NC(F)**

Mitsuba / Rød japansk persille (*Cryptotaenia japonica* forma *atropurpurea*). Meget dekorativt bronzerødt løv. Såning: Spirer uregelmæssigt og over lang tid. En kuldeperiode har gavnlig virkning på spiringen. Jorden skal holdes jævnt fugtig. **BE(F)**

Natviol eller Aftenstjerne (*Hesperis matronalis*). **FS558** Denne vidunderlige phloxlignende 2-årige blomst har bevaret sig selv i mange gamle samske bondehave. Den optræder i alle nuancer mellem næsten hvid og violet. Den er 2-årig og selvsående, finder selv nye ydmyge steder i udkanterne af have og gård, men kan blive meget stor og flot ved kærlig pleje. Blomstrer i juni, hvor den – især om aftenen – udsender en himmelsk duft. Blomsterne kan spises. Frøene er fra gammel have på Samsø. **IN (F);BG(F)**

Natviol eller Aftenstjerne (*H. matronalis*). Hvidblomstret var. fra Frøposen. Uden FS nummer. **GO(F)**

Natviol eller Aftenstjerne (*H. matronalis*) Lilla blomster; fra Frøposen. Uden FS nummer. **GO(F)**

Phacelia purshii 'Lavender Lass'. Smuk honningurt med store blomster. Nem sommerblomst til kanter eller imellem grøntsager. Handelssort uden FS nummer. **NC(F)**

Phacelia grandiflora. Smuk storblomstret honningurt med klokkeagtige hængende blåviolette blomster. Nem lille sommerblomst. Handelssort uden FS nummer. Opr. Rare Växter (tjek deres hjemmeside!). **NC(F)**

Rosenvejbred (*Plantago major* var. *rosularis*). En gammel kulturplante, hvor blomsterstanden har en tæt roset af grønne blade. Krydser (desværre) ikke med den rødbladede variant. Oprindelse plantebytte på Frederiksberg 2001. **SH(F)**

Skarleje, Muskatsalvie (*Salvia sclarea* var. *turkestanica*). **FS389** Står med grågrøn bladroset første år. Stor statelig dekorativ plante, højde ca. 1 m. Overdådig blomstring 2. år. i sarte pastelfarver. Meget aromatiske blade. Bruges ikke i dag som krydderurt. Opr. Frøposen. **GO(F)**

Symphytum grandiflorum. Lav kulsukker med hvide blomster. Kulsukker er kendt for at være en god plante til at igangsætte kompost med. **LH(V)**

Tangier pea (*Lathyrus tingitanus*). Meget smuk ærteblomst med store rødpurpurfarvede blomster. Stammer oprindeligt fra Sydeuropa. Hårdfør klatrende sommerblomst – dyrkes som alm. ærteblomst. Fra Kbh.s Botaniske Have. **NC(F)**

Torskemund "Saras torskemund". **FS500** Velkendt 2-årig, 20 - 30cm. Har forvildet sig i mange haver i Gjerrild. Samlet fra en gammel stabil bestand ved gammelt bindingsværkshus. **MH(F)**

***Trigonella calliceras**. Gulblomstret, med meget lav og udbredt vækstform. Blomsterne (små varmt gule ærteblomster) er samlet i små nikkende hoveder. Bladene minder om kløver. Bælgene er lange - op til 10 cm og flade og sværdformede. Blomstrer midt-sommer til efterår. Københavns Botaniske Have. **NC(F)**

Ursinia anethoides. Lille, orange kurveblomst. 1-årig. Opr. Københavns Botaniske Have. **NC(F)**

Vild italiensk latyrus (*Lathyrus odoratus?*). Små violette blomster i 2 schatteringer med en helt vidunderlig duft i mange meters omkreds. Opr. frøfirma. **IN(F)**

Vild Petunia (*Petunia violacea*). Sød lille petunia, småblomstret og mørkviolet. Køn. Opr. frøfirmaet "rarevaxter.com" der varmt kan anbefales! Hobbysort uden FS-nummer **NC(F)**

***Zinnia ssp.** Egen fri krydsning udvalgt til hårdfør sort. Villig og rigt blomstrende. **AC(F)**

VILDE PLANTER

Aftenpragtstjerne (*Melandrium album*). **FS356** Toårig. Hvide blomster, 30-80 cm høj, blomstrer juni-sept. Findes hist og her i grøftekanter. Han- og hunblomster på hver sin plante. Blomstrer om aftenen, ser vissen ud om dagen. Samlet i grøftekant. **IH(F)**

Blæresmælde (*Silene vulgaris*). **FS357** Navnet hentyder til at blomstens bæger er oppustet som en lille blære. Hvide blomster juni-august. 25-45 cm. Samlet i grøftekant. **IH(F)**

***Blåhat** (*Knautia arvensis*). 30-50 cm. Tidligere brugt som lægeplante ved hudsygdomme, deraf dens tidligere navn "skab-urt" (skab = fnat). Oprindelig Nykilde. **IH(F)**

Cikorie (*Cichorium intybus*). Indsamlet fra grøftekant. **GO(F)**

Filtet Kongelys (*Verbascum thapsus*). 2-årig. Første år lille bladroset, andet år høj fin gul blomsterstand. Historien fortæller at den afblomstrede plante har været brugt til fakler bl.a. for at holde djævelen på afstand. Blomsterne kan efter sigende også bruges til te og kryddersnaps. Trives på tørre og solrige steder. **JS(F)**

Fingerbøl (rød) (*Digitalis purpurea*). Vild plante, men meget flot. En plante blev 210 cm, 18 sidegrene og havde min. 400 blomster. I 2008 plantede jeg 40 planter ud og ud af dem kom der 2 hvide planter. Det er sjovt sådan noget, så nu har jeg næste år også frø af den hvide. **MT(F)**

Hundetunge (*Cynoglossum officinalis*). **FS361** Indsamlet ved Kalundborg. Gammel lægeplante, med sjove hængende brunviolette blomster i en stor og massiv top. Lugter af mus. Frøene klistrer værre end burrer til alting. **NC(F)**

Katost, almindelig (*Malva sylvestris*). To- eller flerårig. 40-100 cm. Lyserøde blomster. Blomstrer juli-september. Gammel lægeplante, i middelalderen brugt som salatplante. Samlet i grøftekant. **IH(F)**

Klinte (*Agrostemma githago*). Lyserøde blomster, 50-90 cm. Vild plante, 1-årig, hjemmehørende men sjælden i Danmark på agerjord og ruderaer. Tidligere almindelig ukrudtsblomst i kornmarker. Frøene giftige. Formodes at have en gunstig påvirkning på kornplanters vertikale vækst. Opr. Kulturbotanisk Have, Odense. **IH(F)**

Knopurt, almindelig (*Centaurea jacea*). **FS365** Violetrøde blomster, 15-60 cm. Blomstrer juli-september. Trives bedst på frugtbar jord. Samlet i grøftekant. Flerårig. **IH(F)**

***Limurt, nikkende** (*Silene nutans*). 20-60 cm. Hvide blomster. De hængende blomster sidder i en ensidig, åben og klæbrig blomsterstand. Blomsterne er åbne om natten, ser visne ud om dagen. Samlet i grøftekant. *f.* **IH(F)**

Løgekarse (*Alliaria petiolata*). **FS368** Toårig. 20-120 cm. Hvide blomster. Vokser på skyggefulde steder, i skov og krat. Samlet i krat. **IH(F)**

Æselfoder (*Onopordum acanthium*.) Denne proveniens stammer fra gammel rækkehave i Lillerød. 2 m. høj blomsterstand med smukke violette kurveblomster. Planten er 2-årig og bladrossetten 1. år skal have plads til at brede sig mindst 2 m i diameter. **NC(F)**

POTTEPLANTER

“Anna Andersens” pelargonie (*Pelargonium zonale*). **FS515** Slægtpelargonie modtaget på Køge torv. Stammer fra det nordlige Stevns. Se hele historien på Frøsamlerens hjemmeside. Bladene er friskt grønne, blomstens farve svinger med vejret mellem varm koral og kølig cyclamen. Leveres som stikling uden rod i foråret, begrænset materiale. Opr. 2007. **SH(V)**

Pelargonie ”Martine”. Opkaldt efter donorens farmor Martine Weeling, 1860-1932. Smukke sartrosa blomster. En lidt spinkel plante med sen blomstring. Den vil gerne have lidt gødning hver 14. dag. Om vinteren sættes den frostfrit, tages frem om foråret knastør, plantes i frisk jord og en ny sæson begynder. Martine blev født ind i en slægt af stovte, selvbevidste storbønder i Næsborg Sogn, Slet Herred i det nordvestlige Himmerland. Martine blev gift i 1882 med Rasmus Velling fra Næsborggaard, og donoren tror hun har fået stiklingen til sin pelargonie imellem 1890 og 1900. Vi har brug for et

par adoptanter til ”Martine”, der også vil opføre mere planten, bl.a. til brug på vores stande. **NC(V)**

Pelargonie ’Rød rosenknop fra Bornholm’. Trivelig pelargonie med klaser af meget små fyldte røde blomster der virkelig ligner små rosenblomster. Ring/mail endelig inden du bestiller, da overvintringssucces altid er uforudsigelig. Hobbysort uden FS-nummer. **NC(V)**

Stue-fuglemælk (*Ornithogalum caudatum*, syn. *O. longibracteatum*). **FS429** På svensk "kæmpe-stjerneløg" eller "lægeløg". Anvendtes ifølge 2 svenske kilder som lægemiddel ved ardannelser, insektbid og inficerede sår, især i håndværkerhjem. Fra USA er der beretninger om at anvende knuste blade på snitsår og blå mærker. Leveres som små sideløg. Stort delvist overjordisk grønt løg, pæn bladplante. Blomstrer ved juletid, med diskrete grønligt-hvide blomster. **NC(V)**

Særtilbud

Kina-grøntsager fra Inge Dorthe. Frø hjembragt herfra i 2006 – men opbevaret køligt, så spireevnen skulle være bevaret. Alle til såning i august under fiberduk, høst frem til jul.

”Lille grøntsag”, mini pak-choy, meget yderig, til salat og wok.

Hong Cai Tai, tykke violette stængler spises i salat eller wok. Sprød med mild kålsmag.

Ta Cai (lignende set under navnet Tatsoi). Flad roset af mørkgrønne blade og hvide stængler. Mild til salat eller wok.

Sennep-salat med fint fligede blade. Krydret til salat. Alle fra **ID(F)**